Biblioteca Municipiului Deva
SALA DE LECTURĂ

Anul XIII
40 (440)
Sîmbătă
3 octombrie
1970
8 pagini
1 leu

Proletari din toate ţările, uniţi-vă!

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

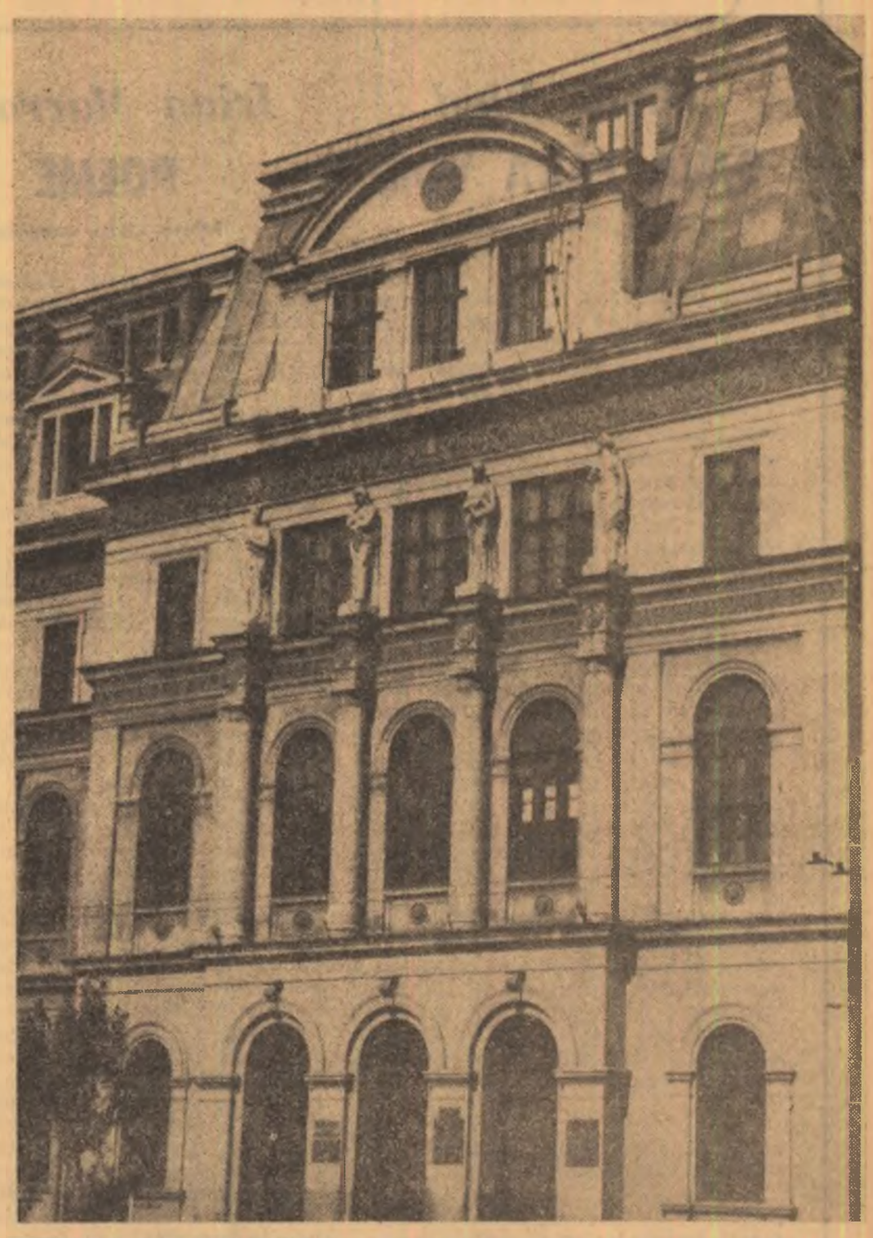

UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI (detaliu)

Început de an universitar

Ca în fiecare toamnă, 1 octombrie marchează o dată importantă în calendarul cultural al ţării : deschiderea cursurilor universitare. De cîţiva ani s-a creat tradiţia ca această zi să fie „sărbătorită" cum se cuvine şi nu rare au fost cazurile în care, la 1 octombrie, conducători ai partidului şi statului nostru, personalităţi de frunte ale vieţii politice şi culturale au descins în mijlocul studenţilor, arătînd prin prezenţa sau prin cuvîntul lor însemnătatea pe care o acordă evenimentului.

În toamna aceasta, la 1 octombrie, inaugurarea anului universitar a fost omagiată de prezenţa şi cuvîntul tovarăşului Nicolae Ceauşescu, secretar general al P.C.R., preşedintele Consiliului de Stat al Republicii noastre.

Evenimentul deschiderii cursurilor universitare ne obligă să stăruim asupra unora din semnificaţiile lui, întrebîndu-se din nou, ce înseamnă, în contextul spiritual al României de astăzi universitatea, ce rol joacă ea în formarea şi educarea tinerilor cărturari.

Primul lucru este chiar acesta : universitatea reprezintă, într-un stat, cea mai înaltă şcoală. Spre ea năzuiesc milioane de tineri ca spre un for suprem al învăţăturii, al cărţii ; şi chiar dacă numai o parte din ei îi trec în cele din urmă pragul, universitatea atrage ca un miraj pe toată lumea căci ea desăvîrşeşte firesc, studiul, educaţia, disciplina intelectuală a oricărui cetăţean. De pe băncile acestui for suprem al culturii şi al ştiinţei ies viitorii savanţi, doctori, profesori şi ingineri. O multilaterală perfecţionare a învăţămîntului preconizată în statul nostru aduce în faţa profesorilor, studenţimii noastre mari răspunderi în ceea ce priveşte legătura învăţăturii cu viaţa, cu dezvoltarea continuă a progresului tehnic, cu îndatoririle cetăţeneşti tot mai sporite menite să slujească prezentul şi viitorul patriei noastre.

În Cuvîntarea sa, tovarăşul **Nicolae Ceauşescu** sublinia aceste mari răspunderi: „Tineretul nostru de mîine — deci muncitorul de mîine, generaţia de mîine — va avea cunoştinţe foarte avansate. Pentru aceasta, însă, avem obligaţia ca aceste cunoştinţe să le predăm în aşa fel încît ele să fie temeinic însuşite de tineretul patriei noastre ; să putem spune că, într-adevăr poporul român—constructor al socialismului — însuşind tot ceea ce este mai înaintat, îşi aduce în acelaşi timp propria contribuţie la dezvoltarea ştiinţei şi culturii universale".

Universitatea conţine, virtual, chipul de mîine al ţării. Nu numai pentru că studenţii de azi sînt oamenii de ştiinţă, scriitorii, artiştii, specialiştii în toate domeniile, de mîine ; dar şi pentru că acumulările cantitative de azi sînt garanţia saltu-rilor calitative de mîine. E drept, cum spuneam, că universitatea constituie cea mai înaltă şcoală ; însă este o şcoală care se deosebeşte radical de toate celelalte. În ce constă deosebirea ? În faptul că universitatea e locul iniţiativei deopotrivă cu acela al învăţăturii, al creaţiei originale deopotrivă cu acela al însuşirii cunoştinţelor. Şi elevul de liceu îşi poate manifesta personalitatea, vocaţia, independenţa de spirit ; dar abia în universitate personalitatea, vocaţia, independenţa de spirit devin esenţiale şi absolut necesare. Liceul îşi bazează procesul de învăţămînt pe însuşirea de cunoştinţe în mai mare măsură decît pe noutate. E firesc să fie aşa. Universitatea însă ar trebui să excludă din principiu rutina.

Aşa cum sublinia tovarăşul **Nicolae Ceauşescu** în cuvîntarea sa din Sala Palatului Republicii, universitatea, profesorii, studenţii au răspunderi mari faţă cu progresele lumii de astăzi, faţă de viitorul patriei : „Este necesar să ne adaptăm mai rapid cerinţelor moderne, practicii din ţările avansate, unde predarea cursului de către profesor este limitată la ceea ce a intervenit nou sau la explicarea unor fenomene care trebuie mai bine înţelese, lăsînd pe student să citească singur manualul, să se deprindă să selecţioneze din curs ceea ce îi este folositor. Numai în felul acesta îl învăţăm pe student să muncească şi să studieze cu bune rezultate".

LUCEAFĂRUL

Astăzi, peste o sută cincizeci de mii de tineri de pe meleagurile patriei se îndreaptă spre sălile şi laboratoarele institutelor superioare de învăţămînt. Într-adevăr, numai gîndind la această cifră ne dăm seama ce armată minunată şi uriaşă de oameni ai ştiinţei şi culturii vom avea mîine în opera de edificare a comunismului în patria noastră. De aceea, este deosebit de plăcut pentru mine — ca şi pentru ceilalţi tovarăşi din conducerea partidului şi statului — să particip la deschiderea festivă a anului de învăţămînt superior şi să vă transmit, cu acest prilej, dumneavoastră, cadrelor didactice şi studenţilor din institutele de învăţămînt superior ale Capitalei, precum şi din toate centrele universitare ale ţării, un cald salut din partea Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a Consiliului de Stat şi a guvernului Republicii Socialiste România.

(Din cuvîntarea tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU rostită cu prilejul inaugurării noului an universitar, care a avut loc joi, 1 octombrie a.c. în Sala Palatului Republicii.)

Reflecţii asupra prezentului

în fiecare săptămînă
marin preda
răspunde la o întrebare

În zilele noastre o ţară în care locuitorul ei cîştigă mai puţin de o sută dolari pe lună este numită, cu dispreţ, ţară subdezvoltată. Cum ai spune despre un om a cărui inteligenţă nu răspunde la un anumit test că e întîrziat mintal ! Cine a hotărît să fie numite astfel majoritatea popoarelor lumii ? Şi cine a decis ca suta asta de dolari să devină, pentru un imens număr de oameni, o obsesie ? Oare înainte de apariţia acestei sute de dolari oamenii nu trăiau fericiţi ?

Un poet spaniol din generaţia mea, pe care l-am cunoscut fugitiv aici la noi, avea fruntea încreţită de o nelinişte şi indignare care i se întipăriseră pe figură parcă pentru totdeauna. Şedea la masă şi abea se atingea de feluri, în timp ce colegii săi români, spre a nu-şi dezminţi latinitatea, erau sau păreau veseli nevoie mare, ca şi cînd ar fi vrut să spună că alţii au motivele lor să-şi încreţească frunţile, în timp ce noi, le „aranjăm" noi pe toate şi n-avem de ce să ne îngrijorăm. Recunosc că filozofia asta nu e lipsită de temei deşi ar trebui puţin reconsiderată. „Aranjarea" asta ne costă, în momentele de răscruce vieţi omeneşti.

Asta nu mai e „aranjament", ci tragedie. Mi se poate răspunde, printr-un eseu filozofic, că e o trăsătură specifică a poporului nostru să ocolească denumirea dezastrelor şi să facă haz de necaz. Da, aşa este. Numai că pe spinarea acestei filozofii unii dintre noi am prins obiceiul să facem haz şi cînd nu e cazul, şi atunci cînd treburile ne aşteaptă şi gunoiul s-a adunat maldăr la uşă şi nu mai putem ieşi din casă. Ce mai e de ris într-o asemenea situaţie ?

Să revin însă la spaniol. „Domnule, a început el cu o grimasă parcă de disperare, după ce i-am pus o întrebare pe care o pun adesea străinilor : care e situaţia ţăranilor din ţara lor ? Domnule, eu sînt ţăran de origine şi vara asta am petrecut-o la ai mei. Sînt indignat : nu-i mai recunosc. Îşi pierd demnitatea. Mîndria lor... îşi pierd mîndria ! Nu mai muncesc ca să-şi cîştige existenţa, ci ca să-i întreţină pe străini... Să cîştige dolari ! Citesc în presă că îşi oferă cu cele mai scăzute preţuri din lume camerele lor, peisajele lor, potecile şi mormintele lor. Îşi dărîmă frumoasele lor case şi construiesc peste ele altele mai mari, care seamănă a hanuri... Infame hoteluri... birturi şi industrii, pentru ca posesorii de dolari din întreaga lume să vină la ei, să se simtă în largul lor şi să mai vină şi la anu... Sînt revoltat, domnule... Sînt gonit din propria mea ţară... Sînt un om fără ţară, n-am unde să mă mai duc...

Şi poetul spaniol se opri din vorbit şi expresia chipului său deveni tragică. O simpatie adîncă mă năpădi pentru el, cu toate că-mi dădeam seama că în starea sa de spirit era şi ceva din exagerarea donchişotească a vestitului hidalgo. Încercai deci să-l aduc pe terenul realităţilor. „Domnule, ţi spusei, înţeleg că o mare ruşine s-a abătut asupra plaiurilor dumneavoastră natale. Dar în schimb puteţi fi mîndru că aţi scăpat în felul acesta de o altă ruşine, poate mai mare : nu mai sînteţi subdezvoltaţi. Am citit recent că Spania a depăşit nivelul fatal şi a intrat în rîndul ţărilor ai căror locuitori cîştigă mai mult de o sută de dolari pe lună. Gata ! Aţi cîştigat ! Sînteţi dezvoltaţi ! Victorie ! Ruşinea a fost spălată. Mîndria spaniolă..."

Dar tragicul poet, după ce mă ascultase cîteva clipe şi pesemne dîndu-şi seama că i se cînta acelaşi cîntec pe care îl auzise şi răsauzise pînă la saturaţie, îşi întoarse privirea în sine şi încetă să mai fie atent la spusele mele.

Marin PREDA

ÎN ACEST NUMĂR

Versuri de cei mai tineri autori: Corneliu Ostahie-Cosmin, Dora Cărbunescu, Florica Baţu, Dumitru Ichim, Ion Andrei, Ştefan Pîrvu, Andrei Savu, Gheorghe Burlacu

Corul, de Marin Sorescu

Duelul cu crinii de Ion Caraion

Cronica revistelor de liceu

Poezia şi umanizarea cosmosului

Poezia rece a lui Nichita Stănescu pare refractară entuziasmului umanist. În realitate, însă, ea propune o renaştere spirituală care reaşează pe om în centrul universului şi-i consacră drept sursă unică a existenţei. Atitudinea aceasta, îndreptată împotriva dezumanizării prin obiectivare, era programatic expusă în **Laus Ptolemaei.**

Volumul recent apărut, intitulat **În dulcele stil clasic,** implică aceeaşi concepţie. Titlul e un capriciu. Prin „dulcele stil clasic" poetul înţelege de fapt stilul gîndirii naive antropocentrice. El vrea să compună din poeziile sale un mit mai puternic decît nevroza accelerată a unui secol tehnicizant. Cunoaşterea, privită ca defrişare sistematică a tainei, stîrneşte teamă, fiindcă ea ar putea trece, cu indiferenţă metalică, chiar şi peste iniţiatorii ei. De aceea, poeţii se refugiază cu luciditate în copilăria cunoaşterii, în izomorfismul ei precar, dar reconfortant.

Temele mari ale liricii universale sînt reluate de Nichita Stănescu cu disperarea celui care vrea să-şi găsească religia. Deplina lui luciditate este trădată de substratul polemic ce se îndreaptă fără greş către ţintă. Cu toate acestea, din încordarea exasperată a unui intelectual privat de mituri, se naşte o poezie valoroasă în sine. Complexele care o crispează, oroarea de tern şi saltul silit în gratuitate, ocolirea intelectualizării prin prozaism epatant sau salvarea de logică prin curse gramaticale, nu fac decît să susţină tensiunea acestei spectaculoase încleştări.

Cea mai tulburătoare îndrăzneală a poeziei lui Nichita Stănescu, este reinterpretarea genezei. Omul, care a devenit în atîtea interpretări moderne un simplu reper pe scara gradaţiei biologice, este reinstalat în funcţia sa de conţinător al universului. Prin lucrurile din jur omul se manifestă şi ele există numai în marginea acestei manifestări, iar geneza nu mai e o istorie care începe înaintea umanităţii, ci o istorie a acestei umanităţi. Altfel spus, ea se transformă pentru poet într-o necontenită obiectivare a subiectivităţii: „Pom, animal, / şi moartea pomului, / animalului, — / toate, / totul, / din tine cade, din tine cad." — **Scriptura întîia.**

Inversarea genezei e o obsesie pentru Nichita Stănescu, ea revine în versiuni ale aceleiaşi poezii: „Peştii şi păsările, iarba, arborii / au decăzut din noi, din noi / şi umbra care-o lasă arborii / cînd sunt." — **Cel mai bătrîn.**

Desfacerea lumii din profunzimile eului nu e o creştere oarbă, ci „un semnal". Pe de altă parte, ea e şi nu spectacol, adică o paradă de forţe ce se autocontemplă: „Noi am înbogăţit vederea şi auzul, / mirosul, pipăitul / şi gustul, ah, dar mai ales auzul / acestei decăderi." — idem.

Puterea gîndirii de a se inventa pe sine aminteşte imaginea găsită de Bergson pentru reprezentarea duratei: un schior înaintînd pe o pîrtie care ia fiinţă o dată cu înaintarea. În plus însă, manifestarea acestui eu virtual devine şi un act de cunoaştere. De aceea poetul îl şi numeşte „vedere în acţiune", subliniindu-i totodată dependenţa faţă de propria sa manifestare. Manifestarea fiind însă o degradare a esenţei blamată de puritani, Nichita Stănescu simte nevoia s-o reabiliteze decretînd-o mod de cunoaştere. Prin atitudinea sa, el e un apologet livresc al experienţei, un renascentist cerebral.

Mîndria de a vedea în spirit o degradare fertilă a inspirat un remarcabil poem numit **Izgonirea din rai.** În poemul acesta de ţinută romantică se exaltă descendenţa luciferică a spiritului uman. Prin contrast cu dumnezeul steril, existenţa umană se rupe sub propria sa greutate, generîndu-se infinit. Ca un izvor care se îneacă pe sine, ea se copleşeşte de propria sa manifestare, culminînd în cuvînt, adică în ultima expresie a generozităţii. Fiind un surplus, rupt de orice necesităţi funcţionale, cuvîntul se autonomizează ca o nouă lume cuprinzătoare: „Din prea mărea greutate în curînd / sinele curgînd peste sine / se transformă-n cuvînt. / El este desăvîrşit. / Se poate trăi în el."

Materialitatea nu e o ruşine, ci o condiţie a diafanităţii. În absenţa ei, zborul, de pildă, nu s-ar putea realiza: „Într-o mare de plasmă / se balansează o pasăre. / ... / Lipseşte greutatea, dar lipseşte / şi viteza, şi plutirea..." — **Într-o mare de plasmă.**

Spiritul vrea să se întrupeze mereu, el e însetat de cunoaştere. Setea sa însă depăşeşte disponibilitatea materiei: „Economie, strig, economie! / Zeul cel economic a învins, vezi bine, / îmi taie pe jumătate orice făclie, / fiece rază pe jumătate mi-o taie din lumine." — **Cîntec de pauză.**

Uneori însă, superbia celui care conţine totul se macină de o nesfîrşită tristeţe. Fiind unic, el poate nici nu există, fiindcă nu se poate releva printr-un termen de opoziţie: „Numărătoarea începe cu doi. / Unul nu este numărabil / Plouă doamne şi transformi în noroi / sufletul meu de cîmp arabil" — **Numărătoarea.**

Remediul acestei singurătăţi ar sta în iubire. Baladele de dragoste ale lui Nichita Stănescu sînt cîntecele triste ale unui solitar demiurg ce ar vrea să scape de povara totalităţii. Iubita lui rămîne mereu o chinuitoare absenţă: „De ce n-aş crede că eşti / tu ce respiri în unde, / tu singură, văzută doar cu ochiul / triunghiular, din frunte." — **Mult vechii de romantici..**

Alexandru ŞTEFĂNESCU

cronica pietonului

Fapt divers

Vara a trecut, păsările călătoare ne-au părăsit, şi nimeni n-a mai pomenit nimic despre veverita delicventă, despre celebra veveriţă-bancher de la Meseşenii-de-Sus. Ne vom ocupa noi de acest caz. Ne vom lua noi permisiunea de a readuce în prim plan faptul divers relatat în presă la vremea lui într-un stil, ce-i drept, cam sec, dar marile întîmplări parcă au nevoe de multe cuvinte ?

Totuşi, ne gîndim că n-ar fi stricat un necrolog, un panegiric, sau o cantată de salon, fie şi pentru domnişoare. Nu am fi mers pînă acolo — deşi subiectul îngăduia — încît să fi pretins un eseu moralist ori o nouă teorie financiară pentru uzul întregei planete (şi-aşa în suferinţă cu noţiunile de monedă, schimb şi valoare) — teorie pe care am fi văzut-o enunţată simplu, naiv, ca o poveste pe înţelesul tuturor : Despre natura unei veverite ce-şi confecţiona cuibul din hîrtii a cîte o sută de lei precum şi din bine cunoscutele lozuri în plic sterpelite dintr-o tutungerie şi cum tutungiţa a prins-o în flagrant delict şi cum supărată a chemat un om cu puşcă care a împuşcat-o pe loc în culcuşul ei extravagant căptuşit cu himerele, cu obsesiile vieţii moderne, money, money, money...

Iată că măcar o dată, în materie de matrapazlicuri şi de lipsuri în gestiune, hoaţă a fost ea, balerina castanie, chiriaşa pădurii de brad. Neamul ei acrobat de flăcări şi giumbuşlucuri va fi primit zguduit, dar cu legitimă mîndrie, vestea execuţiei, conştient de măreţia istorică a evenimentului. În fine, după sute şi sute de mii de ani de efort pe scara evoluţiei ,spiritul de răspundere, liberul-arbitru şi putinţa alegerii între bine şi rău, nu aparţin numai speciei omeneşti.

CANDID

cronica literară

Vasile Vlad
OMUL FĂRĂ VOIE

Editura „Cartea românească"

Vasile Vlad practică un imagism torențial în sensul liricii lui Voronca, punînd accentul, în metaforă, pe concretizarea abstracțiunilor. Poetul *Incantațiilor* vorbea de *esofagul tăcerii* și de *salteaua inimii*, alți suprarealiști au dus mai departe această tehnică și au unit sub acoperămîntul aceleiași imagini lucruri care, în genere, nu se pot uni. Cu mai puțin retorism și în poeme mai concentrate, Vasile Vlad vorbește și el de *gogoloașele întîmplării*, de *pachetele duioșiei, dimburile de silă, toartele așteptării, văgăunile inimii, catarama vocalelor, țiglele inimii*, de *pivnițele tăcerii* și de *bolovanii schimbați ai încrederii*. Luate în sine, aceste metafore nu sînt nici bune, nici rele : sînt doar excesive și lesnicioase. Concentrate în spațiul unui poem, îl sufocă. Repetat într-un volum, procedeul lasă o impresie de artificialitate și monotonie : monotonia extravaganței.

E ceea ce se întîmplă într-o oarecare măsură cu versurile lui Vasile Vlad, poet, indiscutabil, de talent, cu un limbaj pregnant. Însă din poemele lui nu putem reține decît imagini izolate, autorul neavînd, deocamdată, știința de a organiza o confesiune. Pornit ca un tunet, ca o rupere de nori deasupra unui peisaj accidentat, poemul se dispersează și se pierde într-o speculație incongruentă pînă ce o metaforă sau un aforism îl scoate din nou la suprafață. Iată o mică parte din flota acestor metafore care — spre a vorbi în limbajul autorului — brăzdează apele volumului *Omul fără voie* :

„La strigătul rațelor sălbatice închise în cer
se holbează răbdarea oricui"

„Siguranța ne întoarce spatele ei subțirel
și acolo trebuie lopătat adînc"

„Pasăre de apă sînt, Doamne,
într-o piață ruptă de ris"

„Și o reală nefericire stă în faptul
că trebuie să mă compar mereu
doar cu mine"

„Doar nesfîrșitul se depășește într-una
și bine se mai simte în singurătate"...

„Trebuie despicat pieptul cailor
pentru a mai surprinde căldura"

„Viața ta veche
seamănă complicatului trecut al zăpezii"

„Așteptarea : suflet cu cocorii pe drum
Așteptarea : suflet cu o margine
suspendată".

„...Nimeni nu a trecut
în picioare
peste umeda temelie a lumii"

„Și erai atît de blîndă și tandră
încît oricare ciine ți-ar fi sărit în suflet
să-ți lingă păcatele".

„Cineva îmi taie picioarele
și curg pietroaiele din mine
ca dintr-un ciorap"

Și îți era îndurerată speranța
Ca oglinzile dintr-un spital" etc.

În compunerea versurilor lui Vasile Vlad intră, cum se vede, și oarecare ironie strecurată în propoziții mai grave unde este vorba de singurătate, de iubiri pierdute, de moarte, de greața de viață și de frica de lucruri. Chipul acesta juvenil de a trata lucruri serioase într-un limbaj voit neserios îl folosesc curent în poezie Geo Dumitrescu și Marin Sorescu. Îl aflăm și în poemele din *Omul fără voie*, unde dăm la tot pasul peste personificări îndrăznețe : *panica* își spală, satisfăcută, mîinile la spate, sîngele *crapă de rîs*, o lăcustă, frecîndu-și picioarele de pămînt, produce un vuet cosmic și, ascultîndu-l, poetul simte cum i se *strepezește sufletul*. În alt loc. *(Decît să car pietre, mai bine)*, el întoarce în chip umoristic sensul unei analogii tragice : „decît să car pietre, mai bine îmi car sufletul...".

Talentul lui Vasile Vlad de a uni în limbajul poemului șăgălnicia și cruzimea, aluzia ironică și observația tăioasă, este remarcabil. De pildă : „Și să vezi / scamele dintr-o mînă / păzite de-un gardian. // Păi dacă te apucă speranța. // Și să vezi păpica / la înălțimea dinților / cum dispare. // Păi dacă nu-ți ajunge saliva / puternică, / saliva puternică. // Și să vezi o inimă / îmbrincită / de îndoiturile cotului. / Păi există un simțămînt somptuos / prin care îți poți închipui / despre durere / orice. // Și să vezi morții îngropați / în picioare. // Păi dacă nu mai e loc. // Și pe stăpînii zorilor de cretă / să-i vezi, lovind cu var bunăvoința / de a trăi. Pe ăștia să-i vezi, pisîndu-te / mărunțel, pomenindu-te. // Păi asta însuflețire se cheamă !".

Versurile au aici coerența necesară și radicalismul moral al poetului nu se mai împiedică de vegetația unei expresii prolixe.

Irina Mavrodin
POEME

Editura „Cartea românească"

Traducătoarea și comentatoarea lui Camus, Irina Mavrodin, publică un volum de *Poeme* sentimentale, niște acuarele, în fapt, în care predomină cîteva culori. O pasăre *verde* țipă pe o ramură a sistemului ei nervos, apa *verde* plînge pe mîinile îngrozite nu se știe de ce, căderi *verzi* o amenință, capre *verzi* o ademenesc, cu capul *verde* merge prin coridoare *negre*, marele drum (bănuim ce vrea să zică acesta) sfîrșește în soarele *verde*, un geam *verde* desparte acest trist suflet de lumea din afară, cineva, în fine, *verde* („cel verde") hotărăște destinul ei : „dar cel verde știe / cel verde m-a semănat / tot el m-a prășit".

Nu mai puțin obsedantă este culoarea neagră. Ea anunță dezastre, triști adînci, bacoviene, ziduri groase, mucegăite în care își înfige rădăcinile laurul negru al deznădejdii. Chiar bucuriile poartă, iarăși, nu știm din ce pricină, aripi negre, amenințătoare : „Ce bucurie s-a ridicat / dintre negrele frunze ale peretelui".

Versurile, cu toată abundența de culori, nu arată un simț plastic mai adînc. Ele traduc de regulă reverii intelectuale, stări de spirit, în care intră și o notă pasională, în genere tînguitoare, fără explozii de vitalitate, fără sentimentul suferinței atroce. De iubire ca și de coșmaruri autoarea vorbește cu o egală, blîndă resemnare. Spiritul se zbate între ziduri, în sînge sînt *adînci dărîmături* (? !), noaptea soșește cu vedenii „cu pleoape inverzite", întunericul cu „arhangheli grași cu săbiile rupte", strada e plină de „ore moarte", armate de bătrîni întîmpină zgomotos ploaia (o imagine goescă !) călcînd pe trupul întins în cruce al poetei care, într-o clipă mai prielnică, ascultă „nevorbita tăcere" și imploră coborîrea duhului iubirii asupra ei : „Doamne de ce mi-ai tăiat / mîinile dragostei".

Toate aceste notații indică o bună receptare a poeziei, o ordonare inteligentă a emoțiilor de lectură, dar de un lirism original și profund încă nu poate fi vorba în aceste versuri scrise în ton minor. E de remarcat, totuși, oarecare acuratețe în notație ca în acest poem al cifrelor *(Toată dulceața aritmeticii)*.

Toată dulceața aritmeticii
e în numărul trei
și toată trufia ei
în șapte stă
încolăcită
cu privire de vită suverană
adusă la tăiere
tirită de coamă
din vinele lui cinci s-a scurs sîngele tot
cînd l-am lovit peste bot
sunt un matematician de soi
cifrele mînjite cu noroi
le spăl și le legăn și le adorm în fiecare
seară
să le piară
orgoliul din sine
din numărul o sută am făcut un roi de
albine
obosită sînt și aurie
cînd mi se așează pe umăr numărul funebru
o mie"

Eugen SIMION

compendiu

MAIA BELCIU
Moartea centaurului

Editura „Cartea românească"

Deși nedecisă încă asupra formulei de lucru, autoarei pare să-i convină, totuși, cel mai bine relatarea obiectivă, realistă a faptelor, proza axată pe un nucleu epic și un sistem „tradițional" de personaje. Și cînd spunem aceasta avem în vedere nu doar a treia carte a Maiei Belciu ci și prima (Blana de focă) *și a doua* (A unsprezecea poruncă). *Volumul de debut atrăgea atenția mai ales prin tribulațiile unui personaj feminin de o deosebită pregnanță : Persida (Sida). Autoarea îl reia în volumul de față construind cu el cea mai rezistentă parte a cărții — a doua. Virtual, personajul este capabil să declanșeze un roman și autoarea pare a ști acest lucru de vreme ce, exceptînd cîteva capitole, întreaga parte a doua e mai degrabă un proiect de roman decît o suită de episoade vehiculînd un personaj comun. S-a vorbit, dacă nu ne înșelăm, la debutul Maiei Belciu de oarecari vecinătăți cu proza ardeleană de tip Slavici, dată fiind nu atît o comunitate de destine (între Mara și Sida) cît o comunitate de ordin caracterologic. Ambițioasă și dominativă, Sida contractează la șaisprezece ani căsătoria cu Blagoe un bărbat mult mai în vîrstă decît ea, care „avea bani în bancă, cumpărase casa Cucului și tot pămîntul împrejur". Condiționîndu-și căsătoria de un voiaj în străinătate („Da' poate, dacă mi-i duce să văd și eu lumea mare, n-aș mai zice ba"). Sida aspiră nu doar la o condiție materială superioară ci și la una spirituală. Ambiția Sidei nu este aceea de a se îmbogăți, ci aceea de „a-și depăși rangul". Avînd și ceva școală („de contabilitate") birtășița îi invață pe țăranii satului să scrie și-l interoghează pe învățătorul Titus Toc despre metoda de predare, își servește oaspeții de vază în vase de Meissner și Rosenthal, iar lumea i se adresează cu „doamnă". De altfel, o dată stăpînă pe averea lui Blagoe, ea va încerca mai mult satisfacțiile risipitorului decît ale avarului. Autoarea lasă să se înțeleagă că ascensiunea Sidei a implicat renunțarea la dragoste. Sida însă a renunțat nu la o dragoste anume, ci la ideea de dragoste. Marinarul, omul îmbrăcat în haine de finanț, mogîldeața care i se arată în noaptea de Sîn Andrei sînt în fond niște fenomene, ele nu materializează renunțarea ci o terorizează. Setea de „mărire" a Sidei se dezvoltă pe un fond volitiv puternic antrenînd ambiția și dominarea. Ea exercită asupra satului și a familiei o putere gratuită, ce-i drept, destul de persuasivă și nu de tot inofensivă. Irina ar fi, astfel, o victimă. Dar Sida o domină pe Irina ca pe un alter-ego al său, mai exact o tiranizează nu mai în măsura în care Irina ii reflectă imaginea vieții pe care ea și-a refuzat-o. Altfel, Sida fură bani pentru Irina o copleșește cu atenții, ii dăruie chiar vestita blană de focă.*

Moartea Sidei aduce în prim plan pe Blagoe. Disputat de femeile satului și de rude, depășit de evenimente (Sida era aceea care i le tălmăcea, servindu-i de „mijlocitoare între el și viață"), Blagoe trăiește inconștient, deci fără zvîrcoliri, o dramă a „neînțelegerii" : „Nu pricepea nimic, lucrurile veneau spre el și-l chinuiau... totul zumzăia împrejurul lui și el nu-i prindea înțelesul". Literar vorbind, avem de-a face cu o „reabilitare" a personajului, imposibilă atîta vreme cît Sida trăia, dar absolut necesară fixării personajului care, altfel, ar fi rămas fantoșa din ochii Sidei.

Relatarea faptelor ia adesori o turnură fantastă, autoarea urmărind o potențare mai din adînc a destinelor precum și întreținerea unei atmosfere speciale, de balans între realitatea dată și cea aspirată, refuzată, visată etc. Prin aceasta, Maia Belciu se îndepărtează de o parte a prozei ardelene (Slavici) și se apropie de alta (Pavel Dan). De fapt, Maia Belciu vine din Banat și nu numai abundența regionalismelor probează ambiția autoarei de a reflecta o realitate specifică acestei părți a țării.

EMIL BRUMARU
Detectivul Arthur

Editura „Cartea românească"

Emil Brumaru cultivă o poezie care s-ar putea defini, printr-o analogie nepretențioasă, ca „naivă". S-a observat, dealtfel, cu prilejul primului volum, concreteța și limpezimea (aproape reproșabile !) a versurilor sale, intenția mai mult sau mai puțin programatică de a se constitui în replică față de o poezie operînd excesiv cu abstracțiuni. Și în Detectivul Arthur întîlnim aglomerările de obiecte din versuri, o realitate percepută prin simțuri mai ales, privită, pipăită, adulmecată cu nări senzuale, gustată cu limba și cerul gurii, auzită fin prin pavilionul „crud" al urechii. Selectarea acestor obiecte se face însă potrivit unui regim preferențial care nu exclude prejudecata, ci dimpotrivă, o implică în cel mai înalt grad. „Prejudecata" esențială a lui Emil Brumaru constă în aceea că obiectele, realitatea nu sînt considerate poetice sau nepoetice în sine ci devenind astfel prin actul creației : Nimeni și nimic nu mă poate opri, la ora cinci după masă / Cînd lumina e albă și-n magazii toamna miroase a praf adormit. / În iarbă să pun un pantof, cu șireturi subțiri de mătase. / Așteptînd să se umple cu flori, și să fiu fericit... Așa se explică abundența de elemente „virtual nepoetice" din care își trage seva poezia lui Emil Brumaru : dulapuri, sticle cu oțet și ulei, timbre, colete poștale, nasturi, papiote cu ață, perii de haine, borcane cu dulceață, sifoane, pantofi, cești, pompe de flit. Animalele și insectele sînt din cele banale : motani, căței, furnici, iepuri, păianjeni, boi, melci, molii. Asemeni plantele : brusturi, cepe, levănțică, un ierbar. Abundă lenjurile și accesoriile feminine : jartiere, rochii, sutiene, ciorapi, catarame, panglici, aparafe, fermoare, funde. Amorurile lui Julien Ospitalierul sînt un șir de obiecte : „o cești cu ceai chinezească", „un blînd șifonier", „o bilă de fildeș lucioasă". Și nici e de observat concepția „naivă", animistă a poetului care atribuie lucrurilor suflet. „Naivitate" înțeleasa ca mască fină a rafinamentului. Ceașca de ceai îl „părăsește" pe Julien, acesta „neștiind indeajuns s-o uimească" iar bila de fildeș se comportă ca o femeie atîțătoare stîrnindu-i „spre seară dorințe ciudate și ginduri atît de confuze" — adevărate atentate la pudoare — „încît mă sfiam să rămîn cu ea singur în casă". Un umor delicat și pur „cenzurează" poezia lui Emil Brumaru. Julien însuși se mărturisește a fi un „naiv", un pur și un inocent : Mă numesc Julien Ospitalierul. Am treizeci de ani / . Duc o viață destul de retrasă la țară, v-o jur. / În patul meu moale nu au dormit decît struguri și boi diafani. / Și prieten nu-mi este decît detectivul Arthur. *Asemeni și Arthur, care-și bănuiește iubita — într-o splendidă elegie (a treia) a geloziei — de a se fi „tutuit" cu un seraf :* Te-ai tutuit cu-n seraf / Oh, se-auzea de pe unghii cum oja îți picură rar. / De răsuflarea lui caldă, pe prețuri, Urme în praf / Am observat pe-o măsuță lucioasă : parc-ar fi fost cineva încălțat în mărar... *De altfel, dragostea este imaginată mai ales ca un joc în care îndrăgostiții fac „tumbe dulci" pe covoare, se ascund în vechi garderoburi, printre rochii și jachete, hrănindu-se cu portocale aduse, pe ascuns, prin „rostogolire" de motani credincioși... E o dragoste de cinematograf mut, de goblin, între un „nătăfleț" și o „nătăfleață" :* Să fim deci limpezi, puri, uimiți de viață. / Ferfeniți de umbre și lumini. / Un nătăfleț iubind o nătăfleață / În miezul trist al unui vechi goblin. *Emil Brumaru imaginează un univers de o neobișnuită frăgezime și suavitate, căptușit cu puf și catifele, cu mătăsuri și plusuri, în care se pășește numai „încălțat în mărar", un univers pur și purificator totodată, în care scenele cele mai crude, obiectele cele mai banale „se curăță" și se innobilează. Un colorit diafan în nuanțe de albastru (de la siniliu la azuriu), galben și lumină irizează pe aripile acestor fragile cintece-fluturi sau, cum le zice poetul, „cintece naive pentru parfumat gura".*

LECTOR

efemeride

Despre tragedie (I)

În două numere recente din **Contemporanul**, Al. Ivasiuc se întreba care este fundamentarea filozofică a tragediei. El pornea de la o conferință rostită de Camus la Atena în 1955 și intitulată **Viitorul tragediei**. Ce spusese în esență Camus ? Că istoria literaturii europene nu cunoaște decît două epoci în care înflorește tragedia : aceea a lui Sofocle și aceea a renașterii. Ambele, epoci în care o civilizație întemeiată pe om, pe individ, la locul unei civilizații întemeiată pe divinitate. Tragedia devine posibilă o dată cu nașterea unui conflict ireductibil, între forțe deopotrivă de legitime ; cu alte cuvinte, cînd libertatea omului contestă necesitatea ordinei divine. Nu mai devreme — cînd divinul e atotputernic — nici mai tîrziu — cînd contestația umană nu mai are un obiect pe pe măsură. „Dacă ordinea divină — observă Camus — nu presupune nici o contestație și nu admite decît greșeala sau remușcarea, nu există tragedie. Există numai mister sau parabolă sau ceea ce spaniolii numeau act de credință sau act sacramental, adică un spectacol în care adevărul unic este proclamat un mod solemn (...) Invers, tot ceea ce eliberează individul și supune universul legii sale întru totul umane (...) distruge din nou tragedia. Tragedia ateistă și raționalistă este deci, și ea, imposibilă. Dacă totul este mister, nu există tragedie. Nici dacă totul este rațional". Epoca noastră, continuă Camus, este prielnică înfloririi tragediei fiindcă ne permite „să nădăjduim că azi individualismul se transformă în mod vizibil și că, sub presiunea istoriei, individul își recunoaște puțin cîte puțin limitele". Omul modern și-a creat un univers rațional pe care credea că-l poate supune : istoria. Dar acest univers s-a întors contra lui și l-a strivit, așa cum odinioară destinul, zeii, striveau pe eroii lui Sofocle. „Printr-un paradox ciudat, exact cu armele pe care le folosise pentru a combate fatalitatea, omenirea și-a croit din nou un destin ostil. După ce a ridicat domnia umanului la rang de dumnezeu, omul se întoarce împotriva noului dumnezeu (...) El trăiește deci într-un climat tragic. Iată de ce s-ar putea ca tragedia să renască".

Are dreptate Al. Ivasiuc să observe că autorul **Omului revoltat** „nu lămurește pe deplin de ce ar putea să renască acum tragedia, cînd situația este oarecum inversă, individualismul fiind părăsit ca soluție esențială în favoarea unor mari certitudini colective, ceea ce schimbă datele problemei". Schimbă, într-adevăr, datele problemei și rămîne să vedem în ce fel. Al. Ivasiuc vorbește, în cazul tragediei, vechi sau noi, de o opoziție de valori, între libertate și necesitate. Chiar dacă omul are de înfruntat, deopotrivă cu ordinea lumii, moartea, suferința, mîezul tragediei nu rămîne mai puțin un conflict între fireasca lui năzuință de a-și afirma libertatea și necesitatea ordinii exterioare. Accentul trebuie pus pe caracterul orb, arbitrar, al acestei forțe. „Necesitatea este denumită în tragedie destin, adică necesitate oarbă, fără finalitate, planînd ca un blestem asupra capetelor individuale". Și, îndată : „Tocmai caracterul orb al destinului din punctul de vedere al protagonistului ne apropie de problema pe care ne-am pus-o. Pentru că ni se pare că această neînțelegere copleșitoare e dată de mecanismul alienării care face misterioase raporturile dintre oameni, mai misterioase și mai teribile decît înșeși forțele naturale. Atunci autoritatea se mută din domeniul umanului într-o proiecție de ordine divină, într-o scară a lumii ; nu împotriva naturii se ridică revolta noastră, ci împotriva unei ordini care din umană devine suspect cosmică.

Am putea deci defini tragedia drept confruntarea dintre raporturile umane alienate, fetișizate, devenite forțe misterioase și aspirația creatoare, liberă, a omului, manifestată în revoltă".

Toată chestiunea este : despre care **tragedie** vorbim ?

Pentru că și Al. Ivasiuc și Camus par a vorbi despre o singură tragedie, fie aceasta tragedia veche greacă, renascentistă sau modernă. Camus își rostea conferința în 1955, cînd Beckett, Ionesco și ceilalți dramaturgi moderni erau departe de a reprezenta în conștiința oamenilor de teatru ceea ce reprezintă astăzi. El nu putea ști atunci ce va deveni tragedia în cîțiva ani și o fundamenta oarecum în abstract. Epoca noastră se deosebește atît de epoca lui Sofocle și Euripide cît și de aceea a lui Shakespeare și Corneille prin faptul (remarcat de Camus) că evoluția se petrece de la un individualism insuficient la necunoscutul unor certitudini colective și nu, cum era cazul cu celelalte două, de la o ordine colectivă spre una individualistă. Datele problemei sînt, am mai spus, schimbate. Dar cum ? Ce decurge din răsturnarea lor ? Ce înfățișare concretă capătă tragedia modernă ? Întrebări firești la care nici Al. Ivasiuc nu răspunde, cu toate că atrage atenția asupra lor. Mi se pare normal să conchidem că tragedia modernă nu mai poate fi fundamentată exact în același fel ca aceea greacă sau renascentistă.

Nicolae MANOLESCU

ce a însemnat deceniul '60-'70

Densitate și surpriză

Cu toate că deceniul al șaptelea a debutat sub semnul unei anumite crispări, moștenire a anilor precedenți, încetul cu încetul un spirit nou s-a instaurat în viața literară, permițînd o afluență masivă la cartea tipărită a scriitorilor de toate vîrstele și orientările estetice. Fenomenul a fost îmbucurător și a schimbat în scurt timp fizionomia literelor noastre. S-a văzut că doi-trei sau zece scriitori, chiar excelenți fiind, nu pot susține o literatură, nu-l pot asigura nici măcar o „firmă" onorabilă, pentru că inevitabil soseste momentul cînd cerințele publicului cititor, ale criticii (uneori orale) devin constrîngătoare și atunci încep să se zărească acele goluri și discontinuități ciudate care indică o situație anormală.

Am înregistrat cu satisfacție eflorescența editorială din ultimii ani drept cel mai sigur semn că o epocă de înaltă ținută literară e iarăși posibilă. Și cred că acea epocă se pregătește și e pe cale să se afirme chiar sub ochii noștri. În deceniul care se încheie acum s-au produs, așa cum au observat și alții, numeroase *miracole* literare, cînd scriitori considerați pierduți într-un efort steril și fără semnificație au renăscut din propia lor cenușă, ca pasărea Phoenix, dîndu-și întreaga măsură a talentului lor, iumind prin prospețimea forțelor și prin ineditul viziunii; cînd tineri ce exersau cumînți pe coarde inocente au izbucnit cu puteri nebănuite, ridicîndu-se la viziuni poetice de mare originalitate. Dar principalul eveniment a fost acela al îmbogățirii neașteptate a peisajului literar cu producțiile cele mai diverse, depășind departajarea rigidă a genurilor, producții care ne vorbeau dintr-o dată de existența unui larg front scriitoricesc și cultural în genere, fără multe absențe la nici una dintre generații. S-au completat sectoare beletristice vitregite, diversificîndu-se chiar preocupările talentelor ce păreau destinate unui singur mod de expresie. S-a ajuns, astfel, la o fericită *densitate* a contextului literar actual care a început să depășească în parte posibilitățile criticii de a-l observa cu atenție. Dar această densitate a producției de carte nu dăunează cu nimic dezvoltării unei literaturi. Dimpotrivă, ea este indiciul fertilității, al prefacerilor ce se anunță, terenul propice pentru ecloziunea a numeroase talente de mîna întîi, a creatorilor de geniu. Nu-mi pot închipui o literatură valoroasă pe care să o epuizezi enumerîndu-i scriitorii pe degetele de la cele două mîini. E ceva întristător și numai în acest gînd. Și-apoi, o literatură trebuie să ofere un festin mai bogat decît poate cuprinde apetitul cititorilor și al criticii la zi, trebuie să acumuleze opere de rezervă, lucrări ciudate și neluate în seamă, pentru a fi descoperite mai tîrziu. E dezolantă o epocă literară cînd nu mai ai ce scotoci în rafturile bibliotecilor sale, cînd îți refuză posibilitatea unor surprize. Tocmai de aceea țin să subliniez încă o dată că aportul deceniului șapte e remarcabil, dincolo de realizările de vîrf, prin densitatea și varietatea substanței sale literare în care germinează, cu siguranță, alte valori de seamă și dăinuie poate sunetul pur al unor creații cărora încă nu le-a venit momentul. În concluzie, aș atrage atenția editurilor că există o pleiadă de tineri foarte dotați, din jurul revistei *Echinox* și din cenaclurile bucureștene, care „îmbătrînesc" prin reviste, așteptînd o confirmare a volumului de debut. Lansarea lor concomitentă, într-o serie atrăgătoare nu ar fi lipsită de interes pentru viața noastră literară. Ar fi un semn bun ca deceniul opt să pornească în literatură în mod degajat, aducînd un omagiu talentului și tinereții.

Victoria FELEA

Libertatea poetului

Poate că cel mai strălucit noroc al poeziei din acest deceniu nu este al poeziei înseși, ci al unui proces, mult mai larg și mai dificil de apreciat sintetic, și care implică o nouă judecată asupra valorilor. Dacă poezia nu mai înseamnă astăzi pentru nimeni (cu excepția cazurilor patologice) un comentar la un text dat, o narațiune secundară cu ritm și rimă menită să acompanieze niște alte narațiuni, inițiale, dar acestea fără ritm și fără rimă, dacă poezia a redevenit cu adevărat lirică în deceniul care ne va părăsi în curînd, trebuie să privim fenomenul fără nici un orgoliu, am zice cu modestie, dacă nu chiar cu grijă și umilință. Orizontul valorilor s-a modificat, un sentiment de certitudine și statornicie îi poate intui mai clar dimensiunile ; eterogenia criteriilor de apreciere, eclectismul de atîtea ori nociv de cîte ori amestecă varii domenii ale activității practice cu cele spirituale, confuziile de tot felul (și mai ales cele premeditate) au primit o replică pe cît de liniștită, pe atît de hotărîtă și eficientă.

Poezia lirică nu a făcut decît să revină la starea ei naturală, de a fi tăcerea și recules gerea omului, de a vorbi prin ceea ce nu spune, de a exprima inexprimabilul, inefabilul condiției noastre. Toate acestea, adică reluarea de către tinerele generații de poeți a mesajului înalt pe care ni l-au transmis prin timp „vocile vechilor poeți" și posibilitatea, libertatea de a fi noi înșine, nu trebuie, credem, să ne arunce pe tărîmuri de palide euforii : cu cît poetul este mai intim legat de natura poeziei sale, în măsura în care el este poet și liber, deci să lucreze la edificiul unei opere cu accent personal, cu atît mai înaltă îi va fi misiunea, cu atît mai gravă răspunderea pentru destinul acestei opere. Căci vine un timp cînd el nici nu-și mai aparține sieși, vine un timp cînd această operă, dacă s-a înălțat pe temeiul unei vocații certe cu un anumit sunet recognoscibil oricînd, va duce o existență liberă în lume. Dar, pentru a fi ea însăși, a cerut mai întîi viața poetului, și numai a lui, a cerut un sacrificiu pe care poetul nu-l poate ocoli dacă nu vrea ca această poezie, acest sunet muzical să-l părăsească pentru totdeauna. Iată de ce spunem că poetul din acest deceniu poate fi considerat la fel de fericit sau nefericit ca și poetul dintotdeauna : de la el se așteaptă o operă care să înfrunte timpul ; și el a rămas singur în fața acestui abis, nimeni nu-l poate ajuta cu nimic, fiindcă a fost liber să aleagă un destin care l-a ales.

Captiv al libertății propriei sale opțiuni, poetul acestui timp se simte mai angajat față de semeni, față de poporul care i-a dat graiul, fiindcă el trăiește o situație limită a existenței sale, el se simte legat de ceilalți prin ceea ce-l definește la modul esențial : graiul acesta abstract, al tuturor, care i s-a dat, trebuie să-l reîntemeieze într-un accent personal. Este o nouă judecată asupra valorii cuvîntului, și de aici poate începe și valoarea poeziei acestui deceniu care ne va părăsi în curînd.

Dan LAURENȚIU

cei mai tineri autori

CORNELIU OSTAHIE-COSMIN

Cumpănă

Ochiul meu scăldat la miez de noapte
în văzduh de seve și iubiri
peste trupul cui fintinile sînt coapte
de mă cere virsta cumpenei subțiri?

Lasă-mă să curg în nevăzutul lan
ca o zodie de ploi în osul verii –
iluminat de semnul zeului Pan
să aprind în zori hotarele tăcerii...

Ardere

Nu înțelegem trecerea : mereu
e-o altă limbă în clopotul de ieri
căci nevestită-n noi o naștere de zeu
ne-ademenește carnea pe cumpeni de
p'ăceri

și vino-n lumi ispititoare! –
greșeli neintîmplate să ne scurme
ca-ntr-un olimp apus, la vînătoare
unde sîntem legați de zodii și de urme...

Răsfață-mi sîngele

Un mîndru tărîm mă îmbie
La Gange-n vrăjite cîmpii.

(HEINE)

Răsfață-mi sîngele pe frunza viscolirii
scufundă-n el făpturi tirzii de astru
să mă trezesc în cuib cu trandafirii
prelins sub aripa lui Zoroastru,

și lasă-mă, în carnea ta să sting
ecoul fecundat de umede-nfrunziri –
cum duhul înșelat de străveziu paing
mă-nvinge cu rămasul din vechile zidiri,

ori numai pasul dus peste o stea de var
îngăduie-l aproape de templul fulgerat
prin care năvălesc fintînile de har
înspre tărîmul unde voi fi iar împărat...

Un pește orb

Mereu un pește orb ne flutură balansul:
pe-o vișă-i veche noaptea de fulgere
topite,
pe alta conteneșc bețiile și dansul
și-nțîrzierea-n țărmuri cu nimfe nerodite.

Răniți de ochiul vast ce se-ntregește-n
noi
cu dulcele hotar al zeului din vinuri
zidim în cuib de rouă năluci de stele moi
să vindecăm dorința de-ntoarceri și
declinuri.

Adaos trist

Adaos trist voi istovi la noapte
pe trupul nerodit de marginea grădinii
ca-ntr-o poruncă a greșelii coapte
cînd dezvelesc de umbră și de carne crinii

Nu te privesc venind; e-o neslîrșire
din ochii zeului pe care l-am prelins
sub lucruri, ca un dor de negăsire
în care voi urca de somnul tău învins...

La cumpănă cu zeii

Cînd se prelinge ceasul din steaua de
prisos
e-n trecere prin noi o pajiște adîncă
și-n cumpănă cu zeii agonizăm frumos
pe lucruri întîmplate, dar nevăzute încă;

din somnul descîntat cu zodii viitoare
mai dezlegăm văzduhul pentru zăbava
mîinii
în gestul ce ne-apasă ca o necugetare,
sau ca un dor de-nalt la nașterea
fintînii...

Binecuvîntată

Binecuvîntă și treci amăgire
ca ochiul meu să lumineze în tine
cînd nu voi mai fi decît Riul
sau Steaua din Marea Treime ;

vin dinspre somn mai beat de risipă
să strig după lernile tale
pînă-nflorește de secetă gura
și plînge cu zbor de petale.

Binecuvîntă și treci mai departe
ca cel mai lung dintre amurguri
prin vadul unde sîngele așteaptă
pasărea vestită de burguri...

Pe o zodie cu fluturi

Te luminez retras cu spaima din săruturi
cum întregește ploaia un clopot peste vară
cu limba dănțuind pe-o zodie de fluturi,
ori mărginind balansul apusului de-afară:

nu-i nimeni mai străin, dar parcă se
întîmplă
tîrziul unui zeu să clatine zidirea
ce o purtăm de-o vreme în iarba de pe
tîmplă
ca pe-un văzduh în care ne aminăm tre-
zirea

E timpul

E timpul să îmbrac peste amiezi un trup
mai nestatornic încă, sau poate mai
bătrîn
căci mă-îndeamnă spaima tulpinile să-mi
rup
și nu știu-n carnea lerbii de vreau să mai
rămîn.

Cînd îmi aduci osîndă e lumea coaptă-n
mine
de înțelesuri mute pe care nu mai pot
să le răstîrngă ochii de orele vecine
cu ploile ce-așteaptă să le petrec înot...

Deschisă-i legănarea spre steaua cea
subțire
ca o armură-n care m-am regăsit copil
și am sorbit păcatul prin unica ieșire
unde tăcea pădurea ca să se nască-un
tril.

Mereu, cei mai tineri autori *se adresează revistei noastre și le deschidem paginile în speranța că delicatele lor semne de talent vor da roadele așteptate, că sprijinindu-i cu atenție se vor îndrepta tot mai mult spre o poezie de substanță, spre o înțelegere superioară a literaturii și a rostului de scriitor. Revista „Luceafărul" în noua ei serie, și-a urmat constant, în această privință, programul său și, dacă ar fi să cităm unul din bunele rezultate, ar fi, bineînțeles, afirmarea incontestabilă în paginile publicației noastre, în ultimii doi ani, a unui poet de seriozitatea și talentul lui Mircea Dinescu. Ne continuăm încercările, dificile de cele mai multe ori, publicîndu-i pe cei mai tineri autori, atrăgîndu-le atenția asupra exigențelor poeziei, fondului și expresiei ei, asupra formării acestor autori ca oameni de cultură și cetățeni de nădejde.*

În acest număr, în pagina de față și în paginile 4—5, alți „cei mai tineri autori" își fac sau își continuă debutul la revista noastră : Corneliu Ostahie Cosmin, Dora Cărbunescu, Florica Bațu, Cristian Simionescu, Ion Andrei, Ștefan Pirvu, Andrei Savu, Gheorghe Burlacu, Dumitru Ichim.

REDACȚIA

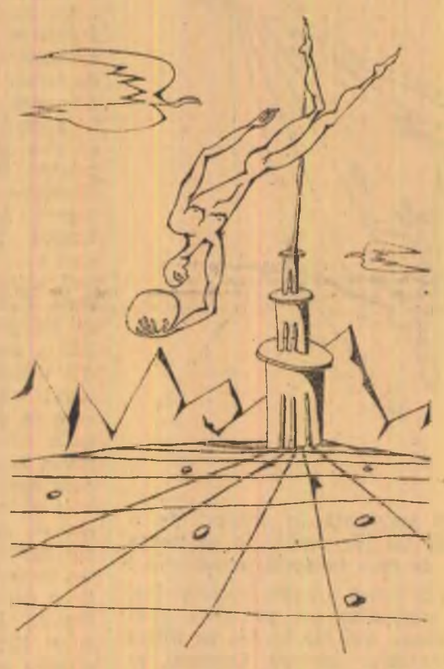

Desen de MIHAI PIENESCU

(În pag. 4—5, desene de același autor)

T. WECHSLER

Fetele din sala de lectură

Se înserează : numărul cititorilor a scăzut și s-a făcut plăcut și intim în sală.

Mă înfund mai bine în scaun și continui să citesc. E tîrziu și examenul bate la ușă.

— Scuzați-mă : folosiți cartea aceasta ? Trebuie să string cărțile... E una din fetele din sala de lectură, fete care își încep munca de cum înserează, desfășurîndu-și-o apoi pînă la ora închiderii bibliotecii.

Șefa cea mare, o bătrînă tipicară și corectă, care nu admite abateri de la reguli, — pentru ea toți fiind, fără deosebire, cititori, — a plecat la ora prînzului, dîndu-le în grijă sala și instruindu-le asupra îndatoririlor de după amiază.

Deși îndeplinesc aceeași funcție și primesc același salariu, fetele sînt foarte diferite între ele. Reprezintă cele patru puncte cardinale ale sălii de lectură...

Un amurg pictat în verde se desfășoară printre ferestrele mari, care scînteiază ca niște vitralii. De afară, s-ar fi zis că te afli într-un imens acvariu cu cărți și cititori.

Cum stau așa și citesc, aud deodată prin aer primele acorduri ale unei melodii. Din cele patru colțuri ale sălii, strălucitoare în straiele lor sărbătorești, își fac apariția fetele, împingînd fiecare cîte un cărucior mic de zinc. Cărucioarele sînt împodobite cu flori și alunecă ca niște sănii pe parchetul sălii. Fetele prind să danseze și desfăcîndu-se și unindu-se ca un evantai, unduiesc printre mese și cititori, strîngînd cărțile.

Sînt cărți părăsite, ai căror cititori au plecat de mult... Fetele piruetează cu cărțile în brațe, așezîndu-le pe cărucioare și apoi pleacă cu ele...

In urma lor a rămas doar un parfum, o neliniște, ceva ciudat, ca de plecare și s-a întunecat.

Cititorii și-au aprins lămpile de la mese, lămpi galbene, roșii și verzi și citesc de zor. În curînd se va închide și fiecare se grăbește să termine ceea ce are de citit ; nimeni nevrînd să părăsească sala în mijlocul lecturii, incult. Doar lumina mea e albastră ; nu știu cum s-a făcut că am o lumină atît de diferită de-a celorlalți.

Fetele își fac iar apariția, începînd pregătiri speciale. Nimeni, niciodată n-a înțeles sensul decorării sălii tocmai la ora închiderii. Totul devine atît de frumos : parcă ar fi un templu sau o poiană, dar cînd ți-e lumea mai dragă, se-nchide și trebuie să pleci.

Imi dau seama că ar fi mai bine să plec acum, înainte de a fi ele gata, dar tentația contemplării fetelor împodobind sala și piruetînd printre rafturi e prea mare și rămîn.

Privirea mea obosită le urmărește, hipnotizată, mișcările. Afară e noapte și în curînd va suna de închidere. Fetele s-au avîntat din nou în dans. E un soi de mazurcă: partenerii nu se-ating ,ci dansează față în față, ceremonioși. Scena se golește și un fascicul de lumină o străbate ca un proiector.

Venind din nord, prima se apropie de mine o fată înaltă, cu părul roșcat, felină și hazlie. Cu mișcări glumețe, dansează în jurul mesei mele, dîndu-mi de înțeles să mă pregătesc de plecare. Scoate niște marionete, miorlăie în locul lor, le agită și în timp ce spectacolul e în toi, îmi fură cîte o carte, fluieră și la sfîrșit ascunde paiațele la loc, făcîndu-mi cu ochiul, semn că va fi bine.

Am înțeles că sînt tras pe sfoară. Ea mi-a strîns toate cărțile, în afară de trei, pe care mi le apăr cu disperare, invocînd examenul de mîine, la care, interogat, nu voi ști ce să răspund.

Cînd încep să țip, se sperie, dă din mîini și fuge.

Au mai rămas puțini cititori : cei mai mulți au dispărut fără urme. Citeva veieuze mai ard izolate, la mese.

O a doua fată intră în fascicolul luminos, dinspre sud, dănțuind bolero. Ii spun că nu pot pleca, că am de dat nu un simplu examen, ci tocmai Examenul final, toți profesorii mă vor aștepta mîine, reuniți în consiliu. Ii spun să telefoneze, să se convingă că nu mint, îi indic un număr, dar nimeni nu răspunde la capătul firului. Ea revine și mă roagă să ies, îi cer un răgaz în numele dragostei de oameni, ea se-ntunecă și-mi interzice să pronunț acest cuvînt : odată — de mult și totuși parcă e astăzi — s-a îndrăgostit de un cititor și l-a reținut în bibliotecă, să lucreze și el undeva, într-o sală alăturată, rezervată publicului feminin ; acolo, însă, el a părăsit-o, fugind cu o cititoare, iar ea a rămas singură ca mai înainte, de fapt nu, nu ca mai înainte, ci mult mai singură...

— Și ce s-a ales de iubitul tău și de acea cititoare ? întreb.

— Au fost transformați în cărți, toți cititorii pot citi în ele povestea vieții lor, numai eu am rămas nescrisă și sînt condamnată să rămîn veșnic aci, să string cărți și oameni...

S-a cufundat și ea în umbră și încă o carte mi-a dispărut. Le strîng la piept, pe ultimele două.

E întuneric aproape în sală, cînd vine la mine o a treia.

E frumoasă ca o dimineață de aprilie, calmă și luminoasă ; poartă o rochie tiroleză brodată cu trandafiri roși, și ornată cu un guler de dantelă albă. Se apropie valsînd și-mi zîmbește.

— Trebuie să te scoli și să pleci. Hai cu mine. Eu nu lucrez aici, am venit special pentru tine, să te conduc afară. Cărțile sînt o prostie, nu în ele constă fericirea. Renunță la tot și vino...

Aproape sînt sculat, cînd ușa camerii din fund se deschide și o voce de bărbat se răstește :

— Ce întîrzii atît ? Cît timp îți trebuie ?

Sînt așezat iar la masă : mi-am vîrît în inimă ultima carte și mă țin cu mîinile de masă. Nu voi pleca de-aci, orice s-ar întîmpla. Sala e goală și doar la masa mea mai arde lumina. Minunata mea lumină albastră. Prin ferestre se văd visele pilpîind : reflexele lor joacă în fața mea, închipuind felurite arătări.

Dinspre apus, ultima fată se apropie într-un dans ciudat și complicat. E îmbrăcată în alb din cap pînă-n picioare, un văl acoperîndu-i fața. Se rotește de multe ori în jurul meu, fără cuvinte și masa mea parcă prinde să se rotească și ea, la rîndul ei, printre mese... Ca luna în jurul pămîntului și împreună într-un cerc de vrajă mai departe, prin noapte...

Se oprește brusc ,scoate repede o cheie de aur din sîn și-mi deschide inima : îmi ia de-acolo ultima carte și-o pune pe masă. Se așează tăcută lîngă mine și începem amîndoi să o răsfoim.

E o carte de povești, fără text, doar poze, multe poze colorate. Trecem iute peste cele cu zmei și balauri, demoni și vrăjitoare — nu e bine să privești astfel de vedenii la ore tîrzii — și treptat, treptat, imaginile se luminează, culorile sînt tot mai pastelate, bleu și galben, îngeri și zîne, spiriduși cu fluturi și într-o poiană cu flori uriașe, doi copii ce rîd, ținîndu-se de mînă, fericiți...

Fața fetei s-a descoperit și în acel moment un pavilion de porțelan albăstrește la marginea unui lac și doispreze bătrîni în mantale de răcoare înaintează spre mine cu privirile încremenite, ieșind din pagină pe o poartă de tăcere...

Cineva m-a sărutat și s-a făcut atunci întuneric deplin în sala de lectură. Și frig. Ce tare au fulgerat ochii fetei ! Ca un munte care se năruie în vis.

pentru literatura noastră ?

Redescoperirea istorici literare

Literatura românească a acestui deceniu de mari interferențe spirituale, în afară de redescoperirea clasicilor și afirmarea unei generații de scriitori cu vocație, a *descoperit* universul extraordinar al literaturii interbelice, a *descoperit* generația — „Albatros" (generația literatorilor ce s-au format în timpul ultimului război : scriitorii tineri din București, cei grupați în „Cercul literar de la Sibiu", cei din jurul „jurnalului literar" călinescian.), a *redescoperit* Europa.

Aceste descoperiri și redescoperiri au prilejuit reafirmarea criticei și istoriei literare, discipline dominate în cele două decenii anterioare de istorie (ca știință) și subordonate aproape administrativ acesteia, au prilejuit apariția *sintezelor* și a *perspectivelor* în activitatea așa zisei științe a literaturii. Este explicabil de ce în această perioadă au putut apărea primele lucrări propriu-zise de istorie literară, unele colective, ca *Tratatul* academic *de istoria literaturii române* (primele 2 volume), altele individuale, semnate de specialiști dublați de o directă activitate literară ca Al. Piru, Ov. S. Crohmălniceanu, G. Ivașcu, D. Micu, referindu-ne numai la autorii de istorii literare, afectate unei sau unor epoci, lăsînd la o parte abundența studiilor literare de specialitate, sector în care s-au înregistrat contribuțiile unui Șerban Cioculescu, I.C. Chițimia, Ovidiu Papadima, Paul Cornea. Dan Zamfirescu, ca să nu cităm decît numele cele mai frecvente. Redescoperirea Europei a dus la apariția unei adevărate școli de comparatism literar românesc — direcție ilustrată cu ani în urmă de un N. Cartojan, Tudor Vianu sau G. Călinescu și omologată acum cu realizările internaționale de noua grupare comparatistă condusă de Al. Dima, autor printre altele și al unor *Principii de literatură comparată*. În cadrul Institutului de istorie și teorie literară „G. Călinescu" se elaborează în prezent chiar o *istorie a comparatismului românesc*. În anul trecut același institut a pregătit, în cadrul unei colaborări cu Societatea internațională de istorie a literaturilor europene, o istorie a relațiilor dintre folclor și literatura cultă, pe plan istoric, în sud-estul Europei.

În acest context, chiar lucrările de folcloristică literară, folclorizate sociologist pînă aici, au devenit cercetări în care primatul îl are punctul de vedere estetic. Contactul literaturii cu folclorul s-a realizat cu totul în alt mod în ultimul deceniu, pe contemporanii noștri interesîndu-i mai mult sensibilitățile absconse, primare, aproape suprarealiste ale mentalității populare. Zonele folclorice mai criptice, mai „plutonice", au dus, în poezie, la crearea unor adevărați „simili folclorici".

Trebuie subliniată deasemenea ca eveniment specific, apariția unor colecții de *documente și manuscrise literare*, atît în elaborarea unor colective (seria auspiciată de Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu") cît și în elaborare personală (excelentele apariții de la E.P.L., azi *Minerva*). Deceniul 60—70, mai ales în ultimii ani ai perioadei, se caracterizează prin apariția unor ediții spectaculoase și erudite, pe linia școlii de editare critică inaugurată cîndva de marele benedictin al genului, Perpessicius. Este îmbucurător că editura *Minerva* anunță în planul de apariții viitoare colecții bibliofile și serii Manuscriptum, continuînd diversificarea de profil a ediițiilor critice.

Tot acum trebuie citată, tot ca fenomen specific, și apariția unor lucrări de teorie literară, domeniu în care, dialectic, s-au operat cele mai multe mutații de ordin ideologic. Fără să se reacționeze mimetic în fața unor școli și curente externe, ci reluînd în parte idei din agenda interbelică, s-au înregistrat la noi în acest timp, cîteva preocupări de „modernism" istorico-literar prin cercetări legate de sociologia literaturii, de structuralism, statistică, matematică etc. Ceea ce nu s-a lămurit suficient în cazurile citate e faptul că s-a prezentat noutatea acestor cercetări ca absolut eficientă și unică sau nu s-au recunoscut meritele unor cercetători români, precursori ai unor asemenea „noutăți" occidentale.

Chiar dacă domeniile criticei și istoriei literare sînt încă într-o dispută, uneori fals polemică, în materie de obiect și metodă, deceniul pe care-l încheiem este primul compartiment temporal în care aceste discipline s-au reconstituit, reformulîndu-și domeniile. Chiar dacă se mai duc polemici între poziții cu opinii diferite în materie estetică, opinii care oscilează între impresionismul eseistic și stilul universitar de tip sorbonard, domeniul a devenit o materie vie, în care, depășind barricadele catedrelor și bibliotecilor, istoria, dar mai ales critica literară. au devenit, nu numai conceptual, creații ale domeniului literaturii ca artă. Istoria literară, în directă tradiție călinesciană a ieșit din mentalitatea istorică și arhivistică.

Emil MANU

jurnalul unui martor ocular

Despre dramele sentimentale...

Dramele amoroase au obsedat întotdeauna artiștii ; pe această temă s-au scris și trecătoare romanțe și capodopere nemuritoare... Dar nu numai pe artiști... Toți oamenii, la o intensitate mai mare sau mai mică, au trăit asemenea drame, drame de care unii nu s-au vindecat niciodată, drame care și-au impus pecetea sumbră pînă la sfîrșitul vieții... Am cunoscut mulți oameni, și nu dintre cei mai proști, care n-au reușit să-și revină dintr-o asemenea dificultate, care se întreabă mereu, pînă în ziua de azi, cum a fost cu putință ?... Legați de o singură ființă — de o singură ființă în care ei vedeau desăvîrșirea, ei nu mai reușeau să supra-viețuiască dezastrului...

Ca să fiu sincer, dramele sentimentale nu m-au impresionat niciodată în cel mai înalt grad — se socoate probabil aici mărginirea și stupiditatea mea — toate dramele sentimentale mi se păreau, pînă la urmă, vulgare. Fugeam de bărbați înșelați ca de bețivii înrăiți... Cineva care se laudă cu devotamentul lui și cere în schimb fidelitate mi s-a părut mai întotdeauna un negustor puțin inteligent... Fidelitatea nu este răsplata devotamentului, fidelitatea este doar loialitate față de tine însuți. Ce rost are o fidelitate care se obține prin exerciții și automutilare ? Aici, are dreptate Shakespeare, o dreptate tragică și plină de înțelepciune, femeia care mă înșeală dar este ei înseși credincioasă, îmi este și mie credincioasă... Cine respectă adevărul, mă respectă și pe mine...

Drama cea mai obișnuită, am iubit, și n-am fost iubit, este pînă la urmă, și nu cu un mare efort de înțelegere, ridicolă... Iubirea nu este credința noastră într-un om, iubirea este o stare de relație, de comunicare...

Atunci, nici pînă în ziua de azi n-am înțeles, unde e drama ? În ce constă drama ? În faptul că un om, străin în esență, nu mă iubește ? Ce e dramatic aici? Și de ce ținem noi să fim în relație cu cineva care nu dorește sau nu poate acest lucru ? — asta nu e nebunie curată ?... În acest caz iubirea noastră e o formă de cerșetorie De fapt, noi avem dorințe mai modeste, vrem să posedăm acel om și iubirea ni se pare drumul cel mai scurt spre acest țel... Dacă ar exista și alte drumuri, n-am iubi — dar, cum nu există altele, vrînd-nevrînd — iubim cu patimă de moarte. Iubirea neîmpărtășită nu e ceva ridicol, e ceva și mai rău, așa ceva nu există, e doar obsesia unui temperament opac, rece și orb...

Am auzit, și nu o dată, mărturisirile unor bărbați care spuneau că nu pot trăi fără o anume femeie... N-aș vrea să fiu înțeles greșit, n-aș vrea să se creadă că privesc de sus aceste zbateri omenești, cred și eu că pot exista ființe excepționale, cred și eu că dispariția acestor ființe din viața noastră ne poate zdruncina... Multe asemenea despărțiri nici măcar nu sînt inevitabile, ele se nasc de obicei din crize de vanitate, din iluzia nebună și irresponsabilă a omului că o schimbare îi va aduce regenerarea și fericirea. Fericirea nu poate fi ceva dependent de o anume ființă, chiar dacă această ființă e întruchiparea desăvîrșirii, fericirea se naște numai din înțelegere, asta nu pricep nefericiții în amor. Cînd pierdem o asemenea ființă, pierdem plăcerea, dar niciodată fericirea. Fericirea nu se pierde, nu se cîștigă, ea doar există...

Teodor MAZILU

MIRCEA SĂNDULESCU

al doilea musafir

Inginerul Săpan și-a amintit abia în tren că ochelarii de distanță au rămas pe noptieră, acasă. E iritat că tocmai în excursia aceasta pe care o visează de atîta vreme, va fi stînjenit de lipsa ochelarilor, dar curînd uită, furat de peisaj. De cîteva zile s-ar zice c-a venit primăvara, pe cîmp se întrezăresc primele semănături, și pentru că mai vede și cîțiva copii zbenguindu-se pe culoar, inginerul se lasă cuprins de o nostalgie lenevă la gîndul că va cunoaște însfîrșit pe doctorița cu care a corespondat, la început din amuzament, iar apoi dintr-un sentiment confuz, în toată această iarnă lungă. Privește la copiii gălăgioși și încă odată face o scurtă retrospectivă „acum ar fi avut 7 ani", apoi caută printre ei o posibilă asemănare cu cel care ar fi trebuit să fie copilul lui. Pușcanii au fugit însă spre capătul culoarului și bărbatului îi e foarte greu să vadă pînă acolo ; ceea ce vede bine acum, e doar un bătrîn apărut ca prin miracol acolo, cu trupul hîd, cocîrjat, care-i acoperă imaginea copiilor. Și parcă vrînd să-l supere și mai mult, bătrînul, tamnesam, fără să-l cunoască și fără să fie întrebat i se adresează familiar : „Mi-am uitat ochelarii, șirs miop, e tare jenant" apoi, privind pe geam, continuă „e grozavă pădurea asta", dar bărbatul nu poate vedea așa departe și pentru că vede doar un pîlc de copaci, tace furios. Inginerul se gîndește cu nesaț la satul de la poalele muntelui, unde o să coboare peste puțin. A schimbat cu această femeie zeci de scrisori, la început rezervate, așa cum trebuie să fii cu o necunoscută, apoi dezvăluitor și confiant, încît pe timpul unei ninsori mari, cînd a lipsit poșta, avea senzația că e suspendat, părăsit, mai mult, că cineva a fugit cu actele lui personale, cu jurnalul intim. Ea era veșnic caldă cu copiii ; povestindu-i întîmplări din sat, lui i s-a format convingerea că ea a suferit o pierdere mare nu de mult, la puțin înainte de finele facultății, un copil sau un prieten copilăros. Nu și-a depănat viața, nu i-a mărturisit nimic precis, tot ceea ce înșeilase se adunase din crîmpeie de plimbări, conversații, călătorii, făcute cu el, fără el... La rîndul ei, doctorița încercase să-și imagineze cum arăta acest Mihai blazat, de nici 30 de ani, care îi scrie cu mult entuziasm de tot ce face el într-o zi. Și acum deodată, surpriza că va veni, fără să indice ziua

Trenul a oprit într-o gară banală de țară, în spatele căreia așteaptă la venirea fiecărui tren, o brișcă... Aerul e încins, deși pămîntul sbicit arată că de curînd a plouat. Bucuros de client, „safteaua, conașule, urcați cu plăcere", țăranul dă bice și trăsurica dispare spre sat. Se încheagă o discuție despre muncile agricole, despre vreme, despre boli Omul se lasă purtat de bărbat încoace și încolo, pînă ajunge la doctoriță. Pentru că sînt mai multe, cărăușul le caracterizează pe fiecare după judecata lui sănătoasă : deodată se întrerupe și pe jumătate întors întreabă încruntat : „Da' d-vs. cine sînteți și unde mergeți ?", și atunci Mihai, cu absență, îl liniștește că vrea să urce pe muntele de la orizont. Caii tropăie cu obișnuință pe drumul prăfuit ; de-o parte și de alta cîmpurile se pregătesc de lucru. Țărani cocîrjați, ca și cum ar paște iarbă, trebăluiesc în arătură, dar lui Mihai i se pare că trag de timp, se uită la cer, aiurea, se spionează cît muncesc, cu cine stă de vorbă brigadierul... Foarte ades, se duc să vîre căni mari de lut într-o căldare neacoperită, năpădită de muște, și beau încet, cu o încetineală perversă parcă ar degusta apa aceea coclită, încinsă. Femeile, amestecate cu bărbații, un peisaj pestriț, i se par zgomotoase, guralive, hărțuindu-se apoi în ascuns. Satul marchează sfîrșitul șesului și o clipă călătorului i se pare un nonsens că dincolo de sat se pornesc munții. Cu puțin înainte de intrarea în sat, țăranul trage repede lîngă un salcîm enorm și îl roagă febril pe client să coboare, iar el o ia înapoi, cotește pe un drum lăturalnic și dispare. Inginerul, cu valiza în drum, va înțelege de-abia mai tîrziu, cînd îl va lua de-acolo o căruță a primăriei, că brișcarul „face drumuri ilegalist", și că se ferește ori de cîte ori vine el, Androne, cărăușul oficial al comunei... Acesta e atît de beat, încît de cîteva ori, e cît p-aci să-l dea în șanțul drumului. Din vorbă-n vorbă, Androne se laudă că e văr cu primarul 2, și că dacă are nevoie de ceva să-i spună acum cît e încă treaz. Comuna e altfel decît scria Valea, strada principală e brăzdată încă de cînd a plouat, prin curți sătenii își fac de lucru, în curtea școlii se joacă arolul și arișca, cap, și tot felul de jocuri. Cîțiva mai vlăjgani îi dau pe ceilalți la o parte și cu bîte lungi încep să joace poarca. Mihai se lasă cuprins de amintiri de demult, cînd într-o margine de oraș a făcut aidoma. Tace, închis, iritat, ca și cum drumul s-ar arăta de rău augur. A ajuns în fața dispensarului și se străduiește să-și compună o mască sobră, dar și lejeră, galantă. Nimeni afară, sala de așteptare e pustie, deși puțini se laudă cu sănătatea, își amintește Mihai de vorbele primului căruțaș. Din cabinetul dentar se aude o frază și cuvinte răstite. Miroase a spital și în dreapta, într-adevăr, pe o ușă stă scris „Ambulator". Un copilaș, ieșit în ușă într-o cămașă lungă și murdară și privește trist la noul venit. Peste o clipă închide încet ușa, la strigătul unei femei bolnave. Freza s-a oprit și de dincolo răzbat șoptit rugămințile pacientei. În clipa aceea, Mihai deschide ușa și fixează hotărît pe femeia în alb. „Nu e frumoasă", gîndește fugitiv, acum femeia e lîngă el și-l studiază rece. Probabil că-l crede pacient, îi oferă loc și-și aprinde o țigară. „Sînt Mihai", zice el zîmbind, simțind un drum neplăcut deschizîndu-se înainte. Inginerul nu e un bărbat atrăgător, dar dacă ai răbdare, îl găsești plăcut, are statură, păr, o dantură bună. Stă acum, desfăcut din îmbrățișarea ei mirosind a eugenat de zinc, și conversează oarecum încurcat ; în fond se cunosc din scrisori de luni de zile, și-au făcut mărturisiri, se plac „intelectual" cum zic ei, și acum față-n față, ei, autentici, fără plicuri fine, pline cu delicatese și dulci însinuări, făgăduitoare.

Într-o găleată de plastic se văd pansamente, tampoane ,extracții proaspete. Plutește în aer o bucurie calmă, puternică la el, în fața unei femei nu deosebit de frumoase, îngăduitoare la ea, care se știe curtată de cîteva din notabilitățile comunei. În încăpere sînt doar trei scaune-ale lor, două taburete de metal și dentiorul cu macaraua lui minusculă. Ea e în halat alb, el e cenușiu, și puțin prăfuit. Nu e entuziast, poate că e sîciit de drum, oricum vederea ei l-a calmat puțin, i s-ar fi părut cumplit s-o știe departe, misterioasă, și totuși tînjește după minutul cînd a intrat înăuntru, în holul gării unde s-a urcat dis de dimineață. O vreme amîndoi discută în stilul scrisorilor, cu întorsături de frază, cu aluzii și deochiate și romanțioase, parcă ar fi tot departe. Ea se reculege însă repede, a și dat un telefon, a pregătit o cameră la primărie, a comandat baia, o masă bună, și acum îi vorbește entuziasmată de o călătorie împreună pe munte. Se scuză că nu-l invită peste noapte la ea, dar „știi cum sînt țăranii" zice ea și-i zîmbește promițător, e chiar veselă că pot să și vîneze „dacă știi să tragi cu pușca" iepuri, aici pe munte. În depărtare se zăresc piscuri înalte, semețe și neumblate și aproape că acum, în apropierea ei, bărbatul e liniștit, ca și cum plecînd la drum, ar fi trebuit să facă un comision, și l-a făcut așa cum se cuvine, la timp. Peste două ore, după o baie așa și așa, se reîntîlnesc iar, gata de plecare. Ea îi spune că a avut cîțiva pacienți pe care nu vroia să-i amîne, dar că acum e cu totul la dispoziția lui. Pare bine statornicită în satul acesta, e cunoscută de localnici, s-a impus. Moș Grigore, pădurarul de la ocolul silvic, i-a dat o pușcă, cartușe, un rucsac, pe care ea l-a umplut cu pui fripți, fructe încă din toamna trecută, 2—3 sticle de vin. E foarte descurcăreață, vede într-o perspectivă foarte practică, așteaptă cu plăcere orice evadare, are un acut simț al muncii și al distracțiilor, nu pierde ocazia pe drum să intre la un pacient să-l vadă, la toate acestea inginerul, deși fire exactă se simte aerian, îndepărtat de lucruri. Din scrisori i s-a părut că e tristă, plictisită de săteni, cu nostalgii imprecise, că a avut o dragoste ruptă încă de pe băncile facultății, o căsătorie, un divorț cu ușile închise... Acum ar vrea s-o iscodească, cuprins de ațîțare ca în fața unui deținut căruia trebuie să-i smulgi mărturisiri. Merg alături, vorbesc puțin, parcă suspectîndu-se că nu cel de-alături scria atît de tulburător ; mai ales el e iritat ca în fața unei impostori, sau ca atunci cînd o cunoștință fugară de pe tren, care te-a găsit într-o stare deosebită și i te-ai confiat, te reîntîlnește iar și-ți face aluzii cam de genul „ei, tinere, tot mai plîngi după aia ?" sau „tot cu capu-n nori, ă ?". Într-adevăr, ea e veselă, prietenoasă, nu pare că ar avea griji, are o circă bună, pacienți care nu pot fi amînați, un tonus evident, un apetit de viață molipsitor. Mihai ar fi dorit să întîlnească o femeie slabă, însingurată, fără bani, cu nevoie de un prieten apropiat, protector... simte că întreaga lui dragoste nu poate merge către cineva care stă pe picioarele lui, că ființa lui profundă, slabă, devitalizată de eșecuri nu se poate întări decît lîngă slăbiciunea cuiva... Și culmea, Valea din scrisori e așa cum ar vrea, nu bîntuie printre rîndurile ei un aer de blazare timpurie, de înfrîngere în apropierea de unul, doi bărbați sau femei, adică acei care la începutul vieții desenează strîmb sau altfel crugul lumii ? Nu cumva, gîndește el, urcînd o cărăruie stăruitoare, nu cumva pur și simplu s-a lăsat antrenată în scrisori de o mască, de un joc posibil, o existență virtuală, de care te aperi parodind-o ?

Au făcut popas într-un luminiș. Jos, ogrăzile oamenilor par patratele unui șotron imens, din loc în loc se ridică fumul frunzelor aprinse. Oamenii se leapădă de iarnă cu o ușurătate care aici, în natură, lui i se pare condamnabilă, de curtezană care iese surîzătoare din camera de baie... Sus de tot, în crestele încă pleșuve, muntele adăpostește capre negre, rare aiurea. Dar nimeni nu găsește vreo plăcere în a se tîri pînă acolo, i-a explicat ea, „e așa de plăcut în poienele astea..." și Valea respiră de o bucurie elementară, pe care probabil că n-o mai încearcă decît cei greu munciți, cei bine delimitați, care savurează pe îndelete... Și zîmbește. Și brusc, bărbatul o descoperă cu jenă că femeia are o dantură stricată, nu atît în față, unde cîteva jachet-uri maschează satisfăcător, ci în spate... Se vedea că a trebuit să-și scoată aproape totul, că și-a aranjat dantura de cîteva ori — Mihai întrezări chiar și o lucrare proastă în stînga, o punte cu extensie, făcută cu stîngăcie, parcă în deridere, — dar că de fiecare dată a trebuit să renunțe, nemulțumită. Ea rîdea cu fața înclinată, moderat, mai mult amuzată și bucuroasă să-l vadă pe el fericit, aici la ea, în vizită. Cuprins de o maliție disimulată, bărbatul o mîngîie pe gît, pe umeri, ca să descopere și alte defecte acestei femei care i se păruse paralizant de puternică la venirea sa. Constată că avea părul neîngrijit, că ar fi putut să-și pună un pantalon mai bun, avînd în vedere că mai încropește un salariu pe deasupra. Acum e foarte puternic, o cercetează ca pe-o infractoare, ea a tăcut, nedumerită de privirea lui austeră, suspicioasă. O mîngîie, o lasă, se joacă cu ea oarecum condescendent, oarecum plictisit. Valea nu mai seamănă cu cea de jos, parcă s-a deschis ca un arici la apă, e îngîndurată, dar nu nesuferită și distantă, are ceva atît de afabil, de cald, de matern în ea, încît bărbatul se mustră pentru ascunsele lui răutăți. Își amintește cum i se plîngea în scrisori că mama ei e bolnavă grav, că aleargă după medicamente și e jecmănită de fel de fel de afaceriști... că-și ajută fratele, care are un salariu prea mic să satisfacă gusturile nevesti-si pe deasupra și adulterină, dar pe care o divinizează... De curînd i-a murit o surioară, pe care aproape că a crescut-o ea, zi de zi, pînă la plecarea la facultate. Și toate astea lîngă un soț chinuitor, rău, cu chenzina ciopîrțită de femei și pocher, care a dat-o afară din casă, a compromis-o la facultate, în ajunul examenului de stat, pentru că și-a găsit și ea un prieten... Un prieten, își amintește Mihai, care n-a meritat-o părăsind-o pe neanunțate și fugind. Apoi a venit divorțul, repartizarea în satul ăsta de munte, străin... Toate aceste confieri din scrisori, atît de discordante cu ceea ce se vede, sînt acum aici, în poiana ascunsă de privirile oamenilor, reluate... Mihai ascultă uluit eforturile femeii din ultimii ani de a nu-și pune capăt vieții, dăruirea ei către profesie așa cum te dai soțului pentru că e o datorie conjugală... Oare nu se aseamănă izbitor viața ei cu a lui ? Dar ceea ce-i mai dureros e că el a trebuit să traverseze nu numai ceva aidoma ei, ci și felurile de-a fi ale lor, ale bărbaților care i-au strîmbat acestei femei curate crugul dragostei, undeva departe, asta nu se poate uita, o femeie, două, îi datorează lui, inginerului Mihai Săpan, o mare durere, o răutate în optica vieții, o cicatrice... Și parcă secat, își lasă capul să se sprijine de pieptul ei, nemaicăutînd defecte sau vreun miros urît ca s-o disprețuiască, s-o domine... Copacii se clatină în primele adieri de vară, făgăduind să îngălbenească spre toamnă... Femeia zîmbește. Ar vrea să rîdă, dar se jenează de dantura ei și bărbatul are o clipă senzația amară că sîntem neputincioși să ne desăvîrșim numai cu mîinile noastre.

DUMITRU ICHIM

Disprețuri de număr

Disprețuind latul măsurii
În orice număr pui dispreț,
Ești dincolo și-n orice preț
Duhul albastrului pădurii.

Parcă aș vrea să-ți pipăi straiul
Larg pretutindeni și-n nimic
Ca în cuvinte porți să stric
Și din tăceri să-mi rostui graiul.

Spre polul nord dintr-o tăcere
De cînd pornit-am să te-aștept
Cuvînt de floare înțelept
Crud întrupat din adiere !

Din ce-i mai pur și mai departe
Te întrupez din fără chip
Mințind în colb și în nisip
Căci adevărul tău e moarte.

Dormi sub geana de copil

Nedeparte, neaproape
Vii de dincolo de ape,
Fără nume și soroc
Vii de dincolo de foc
Și de aer și pămînt

Ușa-i strîmtă la cuvînt
Și-aș deschide-o curcubeu !

Oglindit din eu în eu
Simplu, totuși nepătruns
Ești o jertfă și răspuns
Între ele clipă nu e
În schimbare să te suie.

Cer de cer nu te-a cuprins.
În grădină te lași prins,
Înscriind în fiecare
Cercul drumului de soare
Te înalți și ești umil...
Dormi sub geana de copil

Presentiment

Striga verdele : aproape,
Galbenul : în altă parte...
Te-am strivit ca floarea-n carte
Trup născut din duh de ape

E aproapele în verde,
dar cheimarea e fiziе.
Cine știe, cine știe ?
De-l rostesc din nou se pierde.

Ne-nțeles e înțelesul ;
Bănui împrejurul, însă
Mîna drumului e strînsă.
Roua și-a pierdut alesul.

Strigă-mi peste vremea pustă
Un cuvînt de brad, că parcă
Eu în eu vrea să se-ntodrcă —
Dublu cer în țărna-ngustă.

Pretutindeni și în toate
În nicicînd și în niciunde.
Ora fostă mă pătrunde...
E în nufăr, e în poate ?

Nici în blid și nici în linguri !
Poate-i în pridvor de flaut ?!
...Te ascunzi și eu te caut
Și-amîndoi la fel de singuri.

GHEORGHE BURLACU

Drum de zăpadă

Ai tăcut, mamă și am tăcut și eu
Căci am plecat de mult de lîngă tine
Și glasul meu îți sună străin...
Aș vrea, ca altă dată, pe un drum zăpezit
de vacanță
Să mă apropii de sat, de casă, de tine,
cu inima zvîcnind
În această seară tîrzie de decembrie...
Ceva între noi s-a prăbușit,
Ceva a murit demult, a murit de tot.
O liniște mare, absurdă, s-a coborît
peste casa noastră,
Cu un singur ochi rămas de veghe în
noapte.

De cîtăva vreme

De cîtăva vreme bătrînilor mei
le e tare frig,
Căci li s-au strecurat în ciolane
săbii de gheață
Și nu se mai pot încălzi nicicum :
Nici cu foc de la soare,
nici cu foc de la vatră.
De cîtăva vreme bătrînilor mei
le e tare somn,
Căci au obosit de atîta teamă de moarte
Și vai, presimt că nu se mai pot odihni
Decît petrecuți în lut, în iarbă și în ceață...

fantezie cu lebede

PETRE DAN LAZĂR

Pe vremea celor mai îndepărtați strămoși ai noștri, a dacilor să zicem, călătoream pe una din mările nesfîrșite ale Lunii. Nu îmi explic cum am ajuns pînă acolo, poate rătăcind drumul spre Indii sau Lumea Nouă, deși nu există nici o corelație de timp între aceste noțiuni. Cert este că navigam cu cîteva noduri pe oră, folosind o corabie modernă, din lemn de balsa împletit cu papirus. Sufla un vînt prielnic dinspre sud, dar nu solicitam toate pînzele, așa cum ar fi trebuit să procedăm în astfel de cazuri fericite, pentru că nu ne mai grăbeam, drumul odată rătăcit, însemnînd pentru noi că nu ne vom putea atinge niciodată scopul propus la plecare. Speram însă că urmînd cu încăpățînare o singură stea, vom ajunge de unde am plecat, intuind faptul că toate planetele sînt rotunde. Golfurilor în care aruncam ancora, pămînturilor aride pe care le cotropeam, le atribuiam nume de oameni ilustri, care peste secole vor descoperi legile mecanicii, sau vor pune bazele teoriei relativității. Îmi plăcea să mă odihnesc mai cu deosebire într-un anume estuar și i-am dat numele tău. Mării răvășite de furtuni și care mi-a inspirat o siguranță și o încredere desăvîrșită, i-am spus Marea Liniștii. Și pentru că eram într-o criză inexplicabilă de spațiu, mării următoare i-am dat numele de Marea Crizelor. Apoi am trecut în partea invizibilă a Lunii, încît nu ne mai percepeam unul pe celălalt și ne văitam de frig, cum făceam în iernile copilăriei, cînd a murit mama în pădure, plecată să adune vreascuri. Un vînt potrivnic s-a stîrnit, bîntuind dinspre mai multe puncte cardinale, pe care nu mi le amintesc, și-am înțeles curînd că ne aflam în Oceanul Furtunilor, nu departe de unde plecaserăm, rătăcind drumul spre Indii sau Lumea Nouă Catargul s-a frînt în mai multe părți, corabia s-o izbit de stînci și totuși cala nu primea apă, ci numai nisip se prăbușea peste bord. Naufragiul s-a produs la o răscruce de timp incomensurabil. Echipajul a pierit în valurile nesfîrșite de nisip, care îmi inundă ochii și gura. Mai trăiesc încă și mă dilat odată cu răsăritul soarelui ce-mi ridică temperatura corpului la sute de grade peste zero și-mi arunca umbrele lungi pe tărmul pustiu, apoi mă contract odată cu apusul, cînd temperatura îmi scade vertiginos. Este îngrozitor ce se întîmplă cu mine. Am devenit un monstru și am împrumutat culoarea nisipului. Nu pot să-ți descriu nouă formă pe care am luat-o. Îmi lipsește mult apa, aerul și mai cu seamă oglinda, în care să mă privesc și să-ți spun cum sînt, ce sînt. Mă alătur uneori caravanelor închipuite care cutreieră deșertul, sperînd să ajung undeva, indiferent unde, însă curînd sosesc de unde-am plecat. Sticla, menită să protejeze mesajul disperat, pe care l-am azvîrlit în mare, în ziua care a precedat naufragiul, am descoperit-o într-una din rătăcirile mele singulare, spartă, și ridicînd-o și ne mai știind cum să umblu cu ea, m-am tăiat la un deget. Știi, încă îmi curge sînge în vene... În țara noastră au înflorit cireșii. Cireșii amari în care ne cocoțam zdrelindu-ne picioarele, tentați de fructul acela copt și mai mult negru, la care nu aveam acces decît noi, „pentru că era livada noastră. Îți pătai rochița albă și ne ceartă mama și fratele mai mare Mai mult pe mine, pentru că mi te încredințase mie, iar eu mă eschivam fuiând de-mi scăpărau călcîiele și o luam de-a curmezișul peste arătură, de nu mă mai întorceam decît seara, după ce mă blestema tata și stinsese lampa să se culce... Prin părțile vlanetei prin care mai viețuiesc încă, polenizarea nici măcar nu se mai întîmplă. Pomii, carbonizați, nu mai rodesc de mult. Poamele, căzute cu ani în urmă, au putrezit și le-au mîncat mistreții scurmînd cenușa așternută peste iarbă. Încă este frig și cald în același timp, deși se pare că sînt două timpuri distincte. Îmi este lumină și întuneric, nu mai știu cînd începe ziua și cînd se termină noaptea. Am aflat că de acum înainte ne vom vinde pielea mai scump. Asta e foarte bine. Era și cazul s-o facem... Îți mai amintești lungile vînători de lebede ? Îți purtam în cumpănă arma, cea mai frumoasă armă din cîte cuprindea panoplia. Călăream alături și trestia era mult prea înaltă și rațele zburau mult prea jos și mult prea aproape și ogarii adulmecau ceva, nu avea importanță ce anume. Trăgeam uneori cîte-un foc la întîmplare și nu vroiam să ucidem decît o singură lebădă neagră. S-o privim cîzînd și să-i ascultăm cîntecul împreună. Era un cîntec trist și-ți împleteam în păr nuferi. Vînătoarea de lebede era numai un pretext. Mama murise de mult, iar noi am crescut singuri. Crescuserăm mai mori decît ne închipuiam cu mintea și eram în stare să înțelegem mai multe lucruri De pildă că Luna este un astru mort și nu ne împăcam cu gîndul. Să le spui oamenilor tăi că nu s-au înșelat. Dar că nu vor putea niciodată ajunge pînă aici. pentru că aici trăiesc eu, cu mine și cu supușii mei. Să fie blestemați și huliți aceia care se vor încumeta.

DORA CÂRBUNESCU

Oaia neagră

Anii mei slabă hîrtie gofrată
Maci bruni şi singuri de carnaval
Zilele mele o serenadă neauzită şi necîntată
Clipele mele perle din sticlă
Fire uitate din busuioc
Ghioc împalmat în emisferă
Fără iubire fără noroc.
Ceasuri cu gize înaripate
În locul cifrei unde mă duc
Sînt păstorita cu funde negre
La oaia zilei fără noroc.

Reţete

Febra mea acră semintele vărgate
Celule foto în porumbei
Rămîn o pozâ vag înrămată
Fragilă ramă din plopi şi tei
Eu midineta azvîrl cu fluturi
În geamuri roşii de obelisc
Fardez obloane, diapazoane
Consum castane de paradis
Fac şi colaje din ieri şi astăzi
Mustăţi găsesc la muşchetari
Plantez o Sena şi la Viena
Fur sacrii crini confesionali
Pot să acopăr muştele lumii
Cu şaluri boa sau cu argint
Pot totul am trei talismane
Din inimi vane de ametist

Ambiguitate

Fanate florile miros a iod
Ce stucatură de arpegii
Turnirele în care regii
Încalecă un cal nerod
Fanate florile miros a ploaie
Orange muiat în galben pal
Aduc morminte în odaie
„Un cimitir medieval"
O simplă ceaţă cafea cu viaţă
În traiul neted fără tacîm
Apare dulce Coco Chanel
Trezie bruscă de dimineaţă
Fanata floare din biet oţel.

Amintiri

M-am tăvălit pe ochii tăi umflaţi
Ca pe silabe dure de Granata
Nu aveam cum să mă aştern pe fin
Sufletul meu era cu una, cu alta
Orgia albului tinuta ta de seară
Intrase bine în pantofii mei
Te-am aşteptat iubite pînă dimineaţa
Plecaseşi la vînzările de lei.

FLORICA BAŢU

Deschideri de pom

Hai să uităm împreună
tot ce începe, dincolo de copacul acesta

să ne lăsăm purtaţi în culoare
fără frica de timp :
pentru vreme de alb —
va veni un inel ;
pentru frică de lut —
înfrunzesc înălţimi,

să ne lăsăm lunecării
din nuanţă-n nuanţă ;
petală de azi în petală de ieri
pentru mîine,

coboară un cer
în verbul de con
înviind pentru cerc deschideri spirală.

Dor

Tată,
Tată.
Tată,
de ce îmi este atîta de greu
să te port în cuvînt,

ce mă încearcă-a opri
în departe de tine

mîinile copiilor
te mînglie-n nuc,
silabele lor —
atîta de cald.

Tată,
cînd voi mai putea
să mă chem întru tine —
e atîta de mult de atunci,
şi mi-e dor...

Omul negru

şi
ne pîndeşte-undeva omul negru,
nu încerca
să ghiceşti ora a cita
hai să ne facem că nu ştim
să ne atingem mîinile
în spirala iubirii
...ora unu a sosit,
ora două a sosit,
ora trei a sosit...
să ne bucurăm
pentru modelare de sunet,
undeva,
pe aproape
s-a ascuns omul negru,
hai să ne jucăm de-a copiii,

...ora n-a sosit...

CRISTIAN SIMIONESCU

Departele

Şi mie-mi spun ca de departe altui
pe-un cîmp ovid şi însingurat
tu dănţuieşti cu mima
ce nici asemănarea bolii nu o are.
pe-o scară de gumă, mobilă
ochiul se-ntunecă şi dus în gîndiri
pustiu e pustiul şi păsări prea mici
torpoarea să mi-o prelungească,
hotarul fără faptă rămîne nestrăpuns
pitici cu flori m-oting
şi neatins rămîn, dar nu mai mult
decît copilul cast al utopiei
căci utopia are-un trup abia cînd moare.

Lacrima aceea

Pingărit este, aud urletul lui,
Pingărit, rănile nu-l cuprind în afară.
Poate-i un dar liniştea şi ceea ce nu se vede
Pingărit este, blîndeţea-i prea puternică
şi neînţeleasă deveni sperjură
şi daruri mult mai mari trimite
decît poate cuprinde doritorul.
Pingărit este, aud culoarea
Văd sunetul, pipăi somnul
pipăi mormăitul foşnind cum hoarde de melci.
Pingărit este, căci nimic nu mai aud.

OCTAVIAN SIMU

interior

Fotoliul cu braţe şi picioare nichelate şi lucitoare în care mă odihnesc e atît de rigid încît căptuşeala albăstruie, de material plastic rugos, pare o carapace scorţoasă care îmi limitează mişcările, mi le canalizează în direcţii precise ca şi cum aş sta într-un corset anume alcătuit ca să-mi îndrepte unele metehne ale trupului. Mai mult, chiar şi gîndurile parcă ar urmări cărări înguste, mereu aceleaşi ca o experienţă repetată la nesfîrşit, pe drumuri bătătorite fără speranţă de progres.

Dar şi biroul lucitor cu margini metalice, cu rafturi glisante, pe rotile zgomotoase, cu scheletul la fel de rigid şi strălucitor nu poate decît să întregească senzaţia care mă cuprinde, acea senzaţie produsă de tehnica ce pătrunde în viaţa omului, se infiltrează în cele mai neaşteptate locuri ; dreptul lemnului e furat de aluminiu, domeniile cristalului curat şi zdravăn, cu transparenţe ce permit lecturi de anunţuri sau contemplarea unor vederi colorate aşezate sub el, sînt uzurpate de un melacart marmorat cu striuri albăstrui lucind sfidător într-o veşnică biruinţă a curăţeniei şi igienei.

Toate acestea pentru mine însemnează însă un adevărat atac la adresa elasticităţii, a liniilor curbe, a unduirilor şi plasticei trupului dar mai ales a gîndirii, a meditaţiei tihnite şi sincere, de aceea mă simt, şezînd în fotoliul biroului meu, destul de trist şi surghiunit. Sînt un prizonier al noului meu loc de şedere, mobilierul acesta plictisitor de lucios şi sclipitor care mi-a fost adus de curînd m-a surprins şi acum stau şi analizez în singurătate ce am de făcut ca să îndrept o parte din necazuri. Oricum nu pot clinti nimic din ce a fost aranjat poate că în fond cu bună voinţă dar şi cu eronată strategie.

Şi apoi mai este şi aşteptarea aceasta care mă frămîntă. Ori de cîte ori îl aştept pe chirurg, mai cu seamă în ultima vreme, timpul mi se pare mai lenes, ceasul îşi mişcă braţele cu o încetineală agasantă, devin rebede neräbdător, mă foiesc între îngustele garnituri cilindrice ale fotoliului, îmi scarpin neliniştit braţul drept care se sprijină pe un dreptunghi de plastic. Chirurgul acesta obişnuieşte să apară cu totul pe neaşteptate, atunci cînd vrea el, pesemne că nu-şi aranjează treburile după un plan sănătos, rămîne adeseori cu spaţii goale în activitatea sa, se plictiseşte în compania colaboratorilor şi dă buzna la mine. Vine pe negîndite şi de aceea trebuie să-l aştept tot timpul, să fiu pregătit, nu are cine să mă prevină, de la fereastra cabinetului meu nu pot zări aleea din curte aşa încît sînt în permanentă stare de victimă potenţială.

Sosirile chirurgului au devenit un fel de ritual, ca o explozie pe care o aştepţi şi care izbucneşte atunci cînd pentru o secundă ţi-ai dispersat vigilenţa, exact în clipa cînd ideile fug pe alte coordonate, cînd îndrăzneşti să-ţi relaxezi încordarea în care aştepţi. Deodată, trezită parcă dintr-un somn adînc, uşa cabinetului se deschide cu violenţă dar poate că mişcarea e precedată de tropăituri de pantofi pe cimentul coridorului însă niciodată nu reuşesc să le aud aşa încît orice aş face sînt luat prin surprindere. De obicei intensitatea mişcării plimbă clanţa uşii pînă în peretele celălalt marcînd în locul atins o adîncitură, o plagă în uleiul vernil improspătat de curînd. Rana aceea a zidului stă mărturie vizitelor frecvente din ultimul timp şi pesemne că se va adînci scormonind zidăria, varul va curge într-o ploaie albă presărînd pe linoleu mereu şi mereu în acelaşi loc resturi pestriţe.

Chirurgul este un vrednic fiu al tehnicii şi ţinuta lui rigidă rimează atît de bine cu înfăţişarea cea nouă a cabinetului meu încît îmi vine să cred că prin manevre subterane şi uneltiri nesăbuite a aranjat în aşa fel lucrurile încît bunul şi vechiul meu mobilier să fie scos, reformat şi aruncat în fundul unei magazii cu vechituri, întronînd apoi produse lucitoare şi curăţele, scorţoase şi drepte, aerate şi tehnice, lipsite de căldură, totul desigur cu gîndul ca atunci cînd ar fi momentul să intre la mine să găsească un climat plăcut pentru sine, potrivit gusturilor şi aspiraţiilor sale.

Îl văd pătrunzînd abia după ce clanţa s-a trintit în gaura sa din perete şi după ce o clipă de aşteptare bine drămuită a marcat o intrare în scenă demnă de o personalitate importantă. S-ar putea crede că simpatia mea pentru acest chirurg e departe de a fi caldă şi că nu-mi prea face plăcere să-l văd. Este foarte adevărat că de cînd a provocat reorganizarea mobilierului meu şi de cînd şi-a înmulţit vizitele ce mi le face am început să meditez la toate acestea. Am toate motivele să-l acuz iar capetele mele de acuzare pot începe de la ţinuta sa impecabilă. Halatul alb apretat de cîteva ori nu are nici o cută deşi uneori se aşează. Nu pot înţelege cum aranjează poalele halatului atunci cînd ocupă toată lărgimea micii canapele de lîngă calorifer. Pantalonii par şi ei apretaţi şi dunga lor cade perfect pe luciul pantofilor : cămăşile albe pe care le poartă sînt atît de albe că mă întreb dacă nu e una şi aceeaşi ţesătură într-o permanentă regenerare a fibrei de nailon din care e croită.

În pragul uşii obişnuieşte să stea cîteva clipe şi să ciocănească rar, de cîteva ori, în canat sau în cadrul de lemn întrebîndu-mă din ochi dacă mă deranjează sau nu, bineînţeles după ce uşa e de mult larg deschisă. Niciodată nu a bătut în uşă înainte de a intra. Aproape că năvăleşte, şi aşa vine destul de pe neaşteptate, intenţionînd pesemne să mă surprindă în vreo poziţie compromiţătoare, scărpinîndu-mă în cap sau scobindu-mă în dinţi, sau poate că speră să mă surprindă îmbrăţişînd vreo soră sau poate spălîndu-mă pe picioare la chiuvetă. Oricum, începînd să-i cunosc apucăturile mă văd obligat să stau imobilizat în fotoliul meu, fără să mişc, nefăcînd decît gesturi mici, economicoase, lipsite de orice amploare şi eficacitate.

Pînă la venirea lui, care a devenit zilnică, zac pur şi simplu în faţa biroului legănîndu-mi uşor picioarele şi foarte rar curăţindu-mi unghiile cu dinţii, ciupind pe ici pe colo cîte o bucăţică de pieliţă care mă deranjează. Nici vorbă să îndrăznesc a folosi vreun instrument de manichiură sau de scris, toate hîrtiile zac în sertare, creioanele bine ascunse, tuşiera înfundată sub un teanc de cărţi încît de bine de dedesubt pînă afară şi măturînd cercevelele.

Sînt privit cu atenţie sporită, examinat în detaliu, într-o tăcere încărcată de semnificaţii şi dacă nu aş şti că privirile dumnealui sînt pline de curiozitate aş putea traduce în sensuri îngrijorătoare culorile pupilelor îndreptate asupra mea. Clipele acestea de observare reciprocă par lungi şi tăcerea în care sînt schimbate e totală aşa cum bănuiesc că se produc lucrurile între un şarpe şi victima sa. Mai apoi paşii, puţinii paşi pînă la canapea par a fi făcuţi de un manechin dezarticulat. Sînt artificiali şi parcă nu ar aparţine unei fiinţe vii. Sosirea chirurgului însă mă bucură pentru că îmi dă permisiunea să curm lincezeala în care sînt obligat să-l aştept, mă eliberez din transa şi imobilitatea al cărui prizonier sînt, el desăvîrşeşte decorul, noul decor al cabinetului meu, se potriveşte de minune cu liniile sobre, cu modernismul desenelor camerei. Aproape că îmi vine adeseori să mă ridic şi să cedez drepturile mele noului venit, să-l aşez în fotoliu, să-i înmînez cheile biroului şi să-l las să moştenească tradiţia acestei camere, să-l fac stăpîn şi proprietar aşa cum de fapt îl şi consider în adîncul inimii mele. Eu rămîn să fiu un biet figurant, meschin în pretenţiile mele, în zbaterea mea de a fi pe linia de plutire. sînt figurantul care decorează jocul marelui actor, sînt un produs al imaginaţiei lui, o piesă în marele lui joc. E drept că senzaţia de vinovăţie care mă încearcă nu rezolvă nimic, nici măcar nu i-o pot comunica decît prin tăcerile prelungite dar asta nu-l poate satisface şi totuşi nu cred, nu-mi vine să cred că vizitele lui, din ce în ce mai dese acum, au drept scop să mă umilească, să mă înjosească, să mă pună la pămînt.

Mai degrabă cîtesc în privirile sale un gînd mai ascuns, o umbră de îndoială, poate de luptă cu sine, cu impulsurile care-l încearcă. Uneori nuanţele privirii se apropie de îngrijorare, alteori de nehotărîre, cuvintele pe care le rosteşte măsurat, cu voce egală, ca o recitare, sînt departe de a zămisli vreo lămurire, sînt foarte vagi, ating subiecte dispersate, ceţoase. Aproape că nu-l poţi urmări, vorbele sale te învăluiesc ca o negură pe vîrful unui munte, te simţi izolat, fiori de teamă se strecoară, pluteşte o incertitudine, un fel de mister, de al cărui capăt nu pot să dau. Frazele şi le alcătuieşte după o gramatică numai de el ştiută, legături ca nişte punţi fragile unesc prăpăstiile unor sensuri şi fragmentele de convorbire imposibil de conturat. Aş vrea, mă şi străduiesc să-l abat către subiecte prozaice, profesionale, uneori chiar infantile dar e atît de îndeminatec încît eforturile pe care le fac se consumă în gol.

Şi iarăşi mă întreb cum de nu-şi reglementează existenţa după un tipic anume, cum de reuşeşte să apară la ore şi intervale de timp neaşteptate, îmi pun mii de întrebări despre pasiunile sale, despre preocupările şi existenţa sa din afara spitalului. Îl observ şi-l spionez cînd întîmplător pătrunde la mine, uneori mă consider un experimentator strălucit, am impresia că am pus mîna pe adevăr, că-l palpez, mi-l modelez cum vreau, îi dau o formă convenabilă, începe să-mi devină drag, mi-l apropii, mi-l însuşesc, pentru ca în cele din urmă să-mi scape printre degete, să-mi dau seama că e o eroare, aşa-zisul adevăr se pulverizează în vînt, dispare.

Dacă ar fi totuşi să-i precizez chirurgului o trăsătură constantă ar trebui să-i recunosc extraordinarul spirit de pătrundere a psihologiei celui cu care stă de vorbă, mă refer mai ales la femei, pentru că acolo măestria sa este neîntrecută. Acum cînd etapele pătrunderii în cabinetul meu s-au parcurs potrivit straniei obişnuinţe, micile zgomote ale interiorului parcă încarcă aerul cu o reţea de vibraţii ce se strecoară încetişor către noi. Impulsurile acestea fonice cred că le ascultăm cu toate părţile corpului şi chiar cu vesmintele de pe noi, le recepţionăm ca pe nişte unde care izbesc pentru început cu energii mărunte fibrele textile apoi se furişează către piele, cuprind şi timpanele, călătoresc în adînc în interiorul corpurilor, stabilesc un păienjeniş, o reţea plină de întretăieri şi totul pare cufundat într-o baie de sunete în care te simţi asimilat cu ceea ce te înconjoară.

Şirul gîndurilor gata să se contureze este întrerupt de pătrunderea vreunei femei, cel mai adesea sosesc femei tinere şi chirurgul presimţind ce se va petrece, deoarece citesc în zîmbetul său rece şi aproape sarcastic, ştiinţa prezicerii, mă face să mă simt lipsit de însemnătate. Din nou îşi dovedeşte superioritatea pentru că privirile îi devin bănuitoare, chipul prinde trăsături de animal de pradă care adulmecă, micile tresăriri ale pielii obrajilor dilată nările, se simte cum fiinţa aceea începe să freamăte, să clocotească, pesemne că suprema linişte cu care păşeşte sau rosteşte verdicte e doar un paravan, o ascunzătoare, deoarece impulsurile năvalnice care-l zguduie pe dinăuntru îl fac să se războiască cu sine şi îl spionez cu priviri furişe cum nu se lasă învins, cum se stăpîneşte. E o superioritate ciudată care aminteşte de forţele obscure ce zac în trupurile noastre, zăcăminte ancestrale trecute ca o moştenire din generaţie în generaţie, ascunse cît mai bine şi din ce în ce mai mult de evoluţiile noastre spirituale. Dacă nu s-ar stăpîni desigur că l-aş vedea în cele din urmă acţionînd cine ştie cu ce mişcări pline de vigoare căci încordarea sa este aceea a arcului întins pînă la limitele posibile.

Femeia pare sub privirea sa cercetătoare cu totul alta, cîntărirea calităţilor ei de specie îi înnobilează aspectul, devine mai suplă, carnaţia mai atrăgătoare, braţele dezgolite mai armonios clădite, privirile mai pătimaşe, se realizează un miracol o metamorfoză în care presupusa victimă se ridică la condiţia de biruitoare prin neaşteptate transformări şi asta numai graţie modului în care este privită. Privesc şi admir şi eu, mă bucur de roadele altuia, am senzaţia că fur deşi totul se petrece în cabinetul meu, pe „cîmpul meu de luptă". Îi zăresc ca prin ceaţă, mă reazăm de spătarul lucios şi prea puţin elastic al fotoliului, mă destind ca un spectator în sala de teatru. Cei din faţa mea sînt un cuplu demn de admirat, frumoşi, detaşaţi de mizeriile cotidiene, ideali şi totuşi ceva nu este în ordine, în micile gesturi, în vibraţia privirii chirurgului se întrezăreşte altceva. Poate că femeia intrată venise cu un scop anume, n-am reţinut motivul, ceea ce este limpede acum este virajul intereselor ei, este biruită îi aparţine şi aşteaptă acţiunea. Îndoielile ce le am cu privire la el se pare că au un substrat, aş zice că uneori pîndeşte cu ură, în toată superioritatea sa războieşte un dram de invidie, o dorinţă de răzbunare, schiţă de cruzime, poate că simte nevoia să treacă la fapte, să devină violent, poate că vrea chiar să ucidă.

Nu ştiu cum dar gîndul că ar fi în stare să ucidă mă obligă să revizuiesc tot ce am observat şi am crezut despre chirurg pînă acum. De fapt prin specificul meseriei sale ucide în fiecare zi bucăţi de corp omenesc, taie şi aruncă fragmente considerate inutile, ca şi acele fiare sălbatice ale junglei adulmecă mirosul sîngelui, culoarea şi zvîcnirea lui, simte mereu sub palmele sale frămîntarea ţesuturilor vii, durerea îi este poate străină, o disprefuieşte.

Şi atunci ce este oare cu atitudinea aceea scrobită, calmul afişat, stăpînirea perfectă ? Este numai o aparenţă înşelătoare, bine jucatul rol al omului fals ? Devine limpede că stăpînirea sa merge mai departe, că prezenţa femeii, care evident îl înfioară, este chiar prezenţa femeii dorite. O doreşte cu patimă, poate chiar o iubeşte, o pîndeşte şi o aşteaptă pînă în momentul în care ştie că va veni la mine, dar atunci ura lui de unde vine ? O urăşte poate pentru că a înţeles că nu este dorit, a devenit indezirabil prin perseverenţa sa, prin manevrele sale atît de străvezii, pesemne că va ajunge să doreacă s-o ucidă deşi n-ar fi firesc. De fapt privirile sale încărcate se îndreaptă către mine, abia acum observ acest amănunt. Aşa dar de un timp mă învăluie, îmi dă tîrcoale pentru a prinde momentul potrivit ; da ştiu, ştiu acum că mă urăşte, îmi vrea răul, este ura rezultată din gelozie, a simţit că femeia mă iubeşte pe mine şi nu pe el. Femeia e în adevăr frumoasă, mult prea frumoasă pentru un personaj atît de artificial ca el, un om care a fost în stare să-mi schimbe mobilierul, să mă schematizeze, să mă simplifice şi să mă modeleze potrivit unei linii de mijloc pe care o crede perfectă.

Are tot dreptul să mă urască, să dorească să mă ucidă, îi găsesc acum semne, discrete e drept, de predispoziţie la crimă, pe figura lui transportată. Nările îi sînt mai lărgite, unul din lobii urechii este mai pronunţat, mîinile bogat acoperite cu fire negre de păr par uriaşe, arcadele de deasupra ochilor sînt pronunţate neobişnuit de mult.

Aşadar doreşte să mă lichideze o plănuieşte de mult, mă mir că nu am înţeles pînă acum, cauza ar fi femeia prezentă între noi sau poate şi altele, toate cele care s-au perindat pe la mine, venite în diferite scopuri. Este cel mai probabil o ură globală, o incompatibilitate între noi, ne aflăm la doi poli opuşi ai felului de a înţelege lumea şi viaţa. Încercările sale de a mi se strecura în preajmă, perfidia manevrelor sale o pătrund deplin abia acum.

Deşi mă simt şi mă găsesc aproape paralizat între braţele metalice ale fotoliului stau în faţa adversarului meu, ne aflăm singuri noi doi, pentru că femeia a dispărut, nici nu ştiu cum, totuşi va trebui să-mi înfring pasivitatea şi să trec eu la acţiune. Aş vrea să pot fi viclean să nu-i trezesc bănuieli să-l iau cumva prin surprindere.

Femeia a plecat, acoperea uşa de la intrare, acum spaţiul e gol şi totuşi prezenţa, fosta ei prezenţă între noi se mai simte, după ea rămîn parfumuri vagi, unele dense, altele discrete încît pînă la dispariţia lor totală nici nu ne putem simţi singuri. Încă sîntem spionaţi de parfumul femeii care a plecat, încă ne este teamă că ar putea interveni între noi.

Acum cînd ştiu că acest bizar chirurg doreşte să mă suprime îmi fac liniştit un plan. Va trebui să acţionez eu primul, să-l atac pe neaşteptate, să-l ucid înainte de a o face el. Aleg în sinea mea momentul nopţii, al somnului profund, cînd voi lovi. Trebuie să scap de această ameninţare, sînt hotărît şi aştept clipa potrivită.

Rămîn în fotoliu după plecarea chirurgului, nici nu ştiu cînd s-a făcut seara, poate am moţăit un timp dar mă simt limpezit, lucid, sînt gata să plec. Privesc pe fereastra cabinetului, afară e beznă, un întuneric desăvîrşit, asta îmi dă curaj, mă ridic, împing biroul ca să pot trece, privesc canapeaua mică pe care a stat chirurgul, parcă mai este imprimată o adîncitură pe locul şederii sau mi se pare doar, semnul clanţei în peretele vopsit în ulei este la locul său, ies încetişor aşa cum îmi închipui că ar face cineva pornit pe o faptă rea. Ciudat, mi se pare ciudat că am plecat cu un calm desăvîrşit, fără ură, fără patimă şi doar sînt pornit să ucid pe cineva. Mă dezgustă indiferenţa mea, mă condamn, dar e o faptă care se impune.

Pe aleile întunecate între un pavilion şi celălalt nu se zăreşte nimic, nici un zgomot nu-mi întrerupe drumul, îl parcurg în linişte, merg cu o siguranţă de invidiat şi ajung în capătul coridorului. Ştiu că în fund, la celălalt capăt doarme chirurgul, în camera sa ; din laterale mici lumini roşii marchează din loc în loc lungimea coridorului. Sînt luminile strecurate din firidele mărunte ale pereţilor şi tenta lor roşie, sîngerie reprezintă un decor foarte potrivit faptei mele. Păşesc încet, încep să mă emoţionez, aud zvîcnind în tîmple o pulsaţie dezagreabilă, am puţină greaţă dar odată pornit ca un mecanism condus de impulsuri electrice de la distanţă calc mereu pe covorul de linoleum. Ajuns în faţa uşii ascult spre a mă convinge că înăuntru e linişte, parcă se strecoară către afară zgomotul răsuflării unui om care doarme, aşadar totul este în ordine, nu-mi mai rămîne decît să intru, ceea ce şi fac. Închid uşa după mine, camera e cufundată în întuneric, patul din colţul drept abia se zăreşte, cu greu imaginez o formă ghemuită, cenuşie, va trebui să-i aflu poziţia şi mă apropii.

Îmi dau seama deodată că am venit să ucid, am ticluit un plan amănunţit, perfect, fără a prevedea instrumentul crimei. E caraghios dar în mînă sau prin buzunare nu am nimic, nici un cuţit, nici o piatră, nici un corp greu. De teama eşecului caut cu privirea în toate părţile, mi-e frică să nu mă audă, să nu mă surprindă, fac gesturi rigide, sobre, aşa cum le făcea şi chirurgul, îl imit perfect odată aflat în mediul său ; ceva din personalitatea viitoarei mele victime mi s-a strecurat în sînge, am o senzaţie ciudată ce mă stăpîneşte şi acum deşi ştiu sigur că doarme în colţul său. Timpul trece şi nu găsesc nimic cu ce să lovesc pînă cînd zăresc lîngă pat o pernă căzută. În semiobscuritatea încăperii seamănă cu un animal adormit pe jos dar ştiu că e o pernă, parcă mi-amintesc să o fi văzut căzînd mai demult, o memorie stranie mă năpădeşte.

Simt că cel ce doarme mă influenţează din ce în ce mai mult dar apuc hotărît perna şi cu toată forţa mă arunc peste umbra ghemuită de pe pat cam acolo unde bănuiesc a fi capul, cu gîndul să-l sufoc, să-i suprim aerul, să-l înăbuş. Mă arunc cu toată greutatea corpului şi îndes cu mîinile în moliciunea perniі, dar ciudat, simt că eu însumi nu am aer, poate efortul a fost prea mare, dar nu, din ce în ce e mai greu, îmi lipseşte aerul, eu sînt cel ce se sufocă, mă zbat, lupt, nu mai ştiu cu cine lupt, ameţesc, aerul îmi lipseşte cu desăvîrşire, presimt în pieptul meu horcăieli agonice, totul mi se pare de neînţeles, simt că mă sfîrşesc, cu ultimele puteri apăs perna dar forţele mele sînt de mult trosite, mă dau bătut, voi muri.

Deasupra mea e perna care şi-a mai eliberat strînsoarea, în rest nimeni, nimic, în încăpere mă aflu singur, mă trezesc uluit din coşmarul meu.

Cu greu îmi revin şi rememorez întîmplările de peste zi, schimbarea mobilierului, noua înfăţişare a cabinetului.

Alături, pe pat stă perna cu adînciturі stranii pe care o simt uşor umezită şi caldă.

ION ANDREI

Cîntece de logodnă

În acest loc pe umbrele noastre
Cresc două singurătăţi din carne

E o dragoste
Din cauza ta
Din cauza mea — şi
în gîndul pămîntului
Ce va rămîne ?

Lumina ascunde în aer
Cîte o mînă
Rădăcini de iarbă respiră liber
Sărutul nu se desparte
De oglinda vîntului
Şi îmi vorbeşti despre
Pasărea care nu suportă plînsul !

* * *

Privim plutind gîndul
Scoici în nisip — lumina
În apă, apa pînă în osul infinit şi
Părul iubirii în pielea pietrei
Se dilată !

Primară pornire în ritmul singelui
Ascuns să nu ne miroase carnea.
Gîndul din cauza ta
Din cauza mea poate deveni
Un cîntec fără plîns.

ŞTEFAN PÎRVU

Ţipăt de dragoste

Mi-a smuls picioarele
ce oboseală-n mame
cu mult înainte de moartea pămîntului.

Mi-a cerut mîinile..,
şi cîtă-ndoială între oase şi frunză,

neorînduit lîngă trup
trup străin
să mă ceară.

Tăgadă a vîrstei

O solie niciodată ajunsă
fără clocot sau vuiet de guri
o tăgadă a vîrstei —
o vîslă.

Prin ce treaptă ţi-ai frînt amintirea
şi mişcarea de arc, neînvins ?
(în somn sau în mers ?)

Orice lucru sădit în pămînturi
se-ntoarce asemeni
cînd ziua pe spate a plîns !

Omidă fără sînge, nume şi neam
o tăgadă a vîrstei pe ram.

ANDREI SAVU

Ceas

Nu-mi plac deloc animalele —
îmi strică ordinea începutului
şi cazna construcţiei,
îmi dezvelesc trădările.
Totdeauna mi-am spus c-am venit prea tîrziu.

Citesc
şi-aştept să izbucnească nebunia tatălui meu.
Prisosul de-auz şi miros,
o mantie, o sabie, un coif,
totul cu întîrziere,
mai crud.

Ars poetica

Nu eram în intenţia zeului.
Păsări piereau în văzduh.
Cerul se-ntuneca,
sărbătoare de trupuri.
Niciodată
nici un tren nu va trece.
Idei biruite de fapte,
priviri care nu văd,
goluri necuprinse-n forme.
Nu eram în intenţia zeului.

ARTE

ARTE

TEATRU

Corul

O ceată de 12 inşi (la Sofocle 15) lălăie în tragedia antică. Se amestecă în acţiune, întrerupînd, interpretînd (uneori destul de mecanic), *trenind*. Pentru spectatorul modern, grăbit, venit să vadă acţiunea în viteză, că are treburi, stînd ca pe ghimpi în picioare lîngă uşă, aceşti vorbăreţi şi atoateştiutori de pe scenă nu pot stîrni decît aceeaşi întrebare : „Cine sînt ăştia ?“ În actul întîi, doi, trei, patru, cinci — aceeaşi nedumerire plină de nervi : „Cine sînt ăştia ?“ Nu e de mirare că această şleahtă a fost măturată din teatrul modern. În fond, teatrul antic e de neconceput fără cor. Anonim, colectiv şi oral, acesta reprezintă, într-un fel, folclorul tragediei antice. Devenind literatură cultă, teatrul vechi şi-a luat permisiunea de a menţine un istm al înţelepciunii colective. Un reazem în cei din umbră. Care sînt caracteristicile corului ? În primul rînd, ştie, e înţelept. Uneori chiar e format din bătrîni (ca în *Oedip rege)* rablagiţi care nu mai pot participa efectiv la acţiune dar de pe margine pot s-o comenteze, să-şi dea cu părerea. (În comedie comentariile corului pot începe după formula caragealescă : „Deci, carevasăzică...“) Corul ştie acţiunea pînă la sfîrşit — şi, ori ce s-ar întîmpla, el nu se schimbă. În al doilea rînd e schematic : nu ţi-ar ieşi nici mort din nişte tipare, uzate de experienţă şi care întîmplător sînt foarte adevărate. Schematismul corului e al vieţii însăşi. Apoi e monoton — şi intervenţiile lui sînt adormitoare ca un murmur de valuri care ajung pînă lîngă prăpastie. Tragedia e o prăpastie şi eroii, oricît de înţelepţeşte ar fi sfătuiţi de cor, tot dau în ea din cauza acestei monotonii adormitoare.

Asistînd la spectacole cu piese antice observ mereu acelaşi lucru: sînt două lumi pe scenă de-o parte corul, care este format din filozofi şi de alta oamenii vii care trăiesc : oricît ar încerca să intervină filosofia în mai buna desfăşurare a acţiunii, nimic nu se lipeşte de aceasta. Sînt două lumi incompatibile. Şi e o altă caracteristică : rezervorul de lirism. Din cînd în cînd didacticele învăţăminte sînt aruncate în lături pentru a izbucni spre zei mînia făcătoare de lirism. În înaltul cerului, de unde se azvîrl în luptă şi intrigăraie cu o furie mai oarbă şi mai a dracului decît a muritorilor, zeii se simt gidilaţi pe tălpi. E tot ce poate lirismul.

„Voi muritori, vă perindaţi mereu,
Mereu, dar viaţa voastră ce-i ?
Nimicnicie-i, văd ! Şi cine-a fost
Mai fericit decît atît
Cît în închipuirea-i s-a văzut ?
Ca mai de sus să cadă el !
O pildă vreţi: Eşti însuţi tu, sărman
Oedip ! Ah, cum mai pot să cred
Că e vrun om ferice pe pămînt ? [1])

Din Camus („Conferinţa ţinută la Atena despre viitorul tragediei“) reţinem sugestia corului ca mediator între forţele implacabile : *„Forţele care se înfruntă în tragedie sînt deopotrivă de legitime, au deopotrivă dreptate. În melodramă sau în dramă, dimpotrivă, numai una este legitimă. Cu alte cuvinte, tragedia este ambiguă, drama este simplistă. În cea dintîi fiecare forţă este în acelaşi timp şi bună şi rea. În cea de a doua, una este binele şi alta este răul (şi de aceea în zilele noastre teatrul de propagandă nu este altceva decît o reînviere a melodramei). Antigona are dreptate, dar şi Creon nu greşeşte. De asemenea, Prometeu este totodată şi drept şi nedrept, iar Zeus care îl asupreşte fără milă, acţionează şi el în conformitate cu drepturile sale legitime. Formula melodramei ar fi, în fond : „Unul singur este drept şi poate fi justificat“, iar formula tragică prin excelenţă : „Toţi pot fi justificaţi, niciunul nu este drept“.* Şi, în sfîrşit, ceea ce ne interesează acum : *„De aceea corul tragediilor antice îndeamnă în primul rînd la prudenţă. Căci corul ştie că, pînă la o anumită limită, toată lumea are dreptate, iar cel care din pricina orbirii sau a unei patimi nesocoteşte această limită se îndreaptă vertiginos spre catastrofă, în dorinţa de a obţine triumful unui drept pe care crede că numai el îl are. Tema constantă a tragediei antice este astfel limita care nu trebuie depăşită. De o parte şi de alta a acestei limite se întîlnesc forţe deopotrivă de legitime într-o înfruntare vibrantă şi neîntreruptă. A greşi în privinţa acestei limite, a dori ruperea acestui echilibru înseamnă a te distruge“.*

Marin SORESCU

[1]) Traducere George Fotino.

FILM

„Canarul galben ca un gălbenuş“

La aprinderea luminii o stare de iritare îi stăpîneşe pe vecinii noştri spectatori. După bunul obicei bucureştean, mulţi dintre ei îşi comunicau vehement impresiile, fără sfială de la cele mai nedrepte pînă la cele mai judicioase. Un tînăr (al cărui chip nu părea să se fi oglindit de multă vreme în vreo carte) îi cerea scuze însoţitoarei : „Am crezut că e ceva cu graniceri şi ciini-lupi“, se auzeau ici-colo exclamaţii exagerate iar mulţi îşi făceau loc pufnind, spre ieşire.

În planul cel mai general, relativa inadereţă a publicului larg la asemenea pelicule poematice nu trebuie să surprindă. De îndată ce filmul tinde spre „artă“ (ieşind din condiţia sa de joc pe baze industriale) spectatorii cei mulţi se retrag. Nu negăm că e posibilă o treptată formare a unui public anume, mai restrîns, care să frecventeze producţiile de acest gen dar ne pare că astfel s-ar depăşi condiţia tradiţională a cinematografului.

Filmul despre care vorbim aici, **Canarul şi viscolul** — e amuzant primul vers al melodiei pe care-o cîntă formaţia **Phonix:** „Canarul galben ca un gălbenuş“ — cuprinde o mulţime de frumuseţi zadarnice. Părţile sale constitutive au tendinţe centrifuge, practic fiecare act de vizionare îngăduie destrămarea unui întreg adunat cu osteneală. Replică la unele cunoscute creaţii cinematografice, în care visul şi reveria, realităţi discontinui, se substituie realităţii prime (ne gîndim la **Giulietta şi spiritele** al lui Fellini, la care **Canarul şi viscolul** trimite atît de des) noua peliculă a lui Manole Marcus nu se apropie decît în plan formal de modelele sale. Regizorul român a avut la dispoziţie un operator la fel de bun cu cel al lui Fellini, pe Sandu Întorsureanu, un inginer de sunet cum puţini alţii, Dan Ionescu, şi, în general, colaboratori de nădejde. În rezerva actoricească a României oricare cineast poate să-şi facă o distribuţie excelentă (experienţa lui Marcus cu prozatorul Florin Gabrea ca protagonist e neconvingătoare, acest interpret fiind lipsit de expresivitate). Dar ceea ce i-a lipsit lui Manole Marcus — şi altor regizori ai noştri este **scenariul !** Povestea din **Canarul şi viscolul** e neverosimilă, păgubos ingenioasă, cu multe, prea multe, locuri ştiute.

Pentru că vorbim despre scenariu, dorim să exprimăm o mirare : cît de săracă şi monotonă este imaginea luptei ilegale a partidului nostru, în acest film şi în multe anterioare lui (ca şi în piese de teatru, ca şi în proze). Nu întîlnim eroi, ci **martiri.** Fără îndoială că în lupta plină de primejdii a unui partid politic scos în afara legii au existat emoţionante cazuri de sacrificiu, că prin temniţele vremii au suferit cu demnitate, pînă la capăt, comunişti. Dar ne pare insuficientă prezentarea doar a înfruntării călăi-victime. Siguranţă- deţinuţi comunişti. Acest partid a condus lupta clasei muncitoare în bătălia antifascistă, a pregătit temelia zilelor de azi. Lupta comuniştilor se cuvine a fi cunoscută artistic şi în alte aspecte ale ei : cum a folosit Partidul toate posibilităţile legale din statul burghez, cum a condus organizaţii numeroase şi eficiente, organe de presă, cum a influenţat viaţa politică în toate formele ei. În filme, romane, piese am văzut pînă acum mai ales cum au suferit eroii comunişti în lupta cu organele de represiune ale statului burghez ; dar rolul Partidului este mult mai mare, spectatorii şi cititorii noştri vor să vadă, în transfigurare artistică, în ce mod comuniştii români au modificat mersul istoriei, prin educarea clasei muncitoare şi pregătirea, prin nenumărate mijloace, a poporului român pentru actul de la 23 August.

Vrem să spunem că filmul **Canarul şi viscolul** foloseşte doar un pretext dramaturgic luat din lupta partidului în ilegalitate pentru a lega nişte exerciţii stilistice, interesante parţial.

★

Semnalăm cititorilor noştri pe un foarte bun cronicar cinematografic, a cărui semnătură o pot întîlni în **Scînteia tineretului.** E vorba de Tudor Stănescu. Deşi ni se întîmplă să exprimăm uneori opinii diferite (probabil că noi sîntem, de fiecare dată, cei care greşim) nu ne lasă inima să nu-i exprimăm, aici, preţuirea pe care o merită. Cei care-l urmăresc pot confirma decizia, gustul, francheţea atitudinii lui Tudor Stănescu, cronicar cinematografic de excepţie.

Ilie CONSTANTIN

EXPOZIŢII

În faţa toamnei

Toamna reface liniile perspectivei tulburate (sau neluate în seamă) de vacanţă, de proiecte amînate, de stări indecise şi difuze. E momentul oare să redevenim lucizi, să întreprindem pentru necesităţi de orientare această punere în drepturi a existenţei normale, mai nervoase şi mai active ? Dar fără să vrem un asemenea report, o asemenea întoarcere la datoriile noastre păstrează, fie că vrem, fie că nu, caracterul unui bilanţ.

Desigur însă că în această ocazională retrospectivă ceea ce contează în primul rînd este însuşi actul de afirmare a creaţiei, act în care intră deopotrivă expresie şi reflexivitate critică, preocupare lingvistică personală şi implicaţie socială.

Dar cum am putea folosi aceste criterii ? Aplicîndu-le pe expoziţii care se succed fără ordine şi logică, pe aşteptarea (ce seamănă mai degrabă cu o vînătoare în pustiu) unui creator care să ne oblige la participare ? Exasperat de propriu-mi ton negativ şi abrupt vindicativ încerc să refac măcar pentru uzul propriu toate acele prezenţe care ne-au absolvit de laşitatea de a uita violenţa gîndită dar nu spusă sau scrisă văzînd demonstraţiile de agrofobie, obsesiile intimiste desuete, experienţele facile, lenevşe, exiazul suficient în faţa soluţiilor depăşite.

Aceste prezenţe au fost descrise, amintite sau analizate în cronicile săptămînale ale revistei: o expoziţie riguroasă poate printre puţinele anunţînd ieşirea dintr-o criză a graficii româneşti, surprinzător dar aşteptat debut al artiştilor Radu Dragomirescu şi Radu Stoica, prezenţa poate fragmentară şi încă parţial cunoscută a grupului Sigma din Timişoara în a cărei simbioză scientist-artistică se întrevăd poate cele mai adecvate soluţii momentane de spaţialitate şi urbanism românesc, lipsindu-le deocamdată doar o mai mare pregnanţă teoretică şi programatică, proiectele enunţate deschis, neechivoce ale Adinei Caloenescu, expoziţia lui Eugen Tăutu — caligraful unui alfabet descriind o intensă solicitare a spaţiului şi energiei spirituale, — propunerea ambientală deşi încă reţinută a pictorului Adrian Maftei. Acestea sînt pentru mine poate singurele semne ale verii care a trecut.

Pentru a contura însă mai exact şi pentru a salva aceste ultime luni de realitatea neproductivă a amînărilor, trebuiesc amintite cele două intervenţii teoretice datorate pentru prima oară unor artişti, Paul Neagu şi Şerban Epure. Ele sînt surprize capitale şi distrug mitul inacceptabil al artistului inconştient, deplorabil creator de opere. Îmi rezerv analiza acestora într-un spaţiu consacrat lor în întregime, dar obligaţiu de a le sublinia interesul pentru arta românească contemporană şi într-un fel pentru soluţiile ieşirii ei din provincialism şi stagnare le aşezad printre rîndurile de faţă. În raport cu o critică al cărei produs este articolul şi al cărei efect este indiferenţa, în fond neputinţa de a clarifica căutările uneori discontinui şi paradoxale ale artei contemporane aceste luări de poziţie înseamnă mai mult decît o lecţie. Ele reprezintă o morală a creaţiei.

Iulian MEREUŢĂ

TELEVIZIUNE

Punct şi contrapunct

Despre seriale am mai vorbit în trecut, şi de bine şi de rău, după cum a fost cazul. Regele lor rămîne mai departe acel perfect Forsyte Saga, *care a ridicat pretenţiile telespectatorilor (şi, evident, şi ale noastre) la un nivel foarte ridicat.*

Despre calităţile lui s-a scris mult, laudele curgînd cu nemiluita şi iată că nimeni n-a murit din asta. I-au urmat apoi alte producţii (din păcate, încă niciuna autohtonă), unele mai puţin reuşite dar onorabile, altele şi mai puţin reuşite şi, în plus, neonorabile.

Desigur, nu se găsesc pe toate drumurile pelicule excepţionale, şi, de aceea, n-avem ce face, trebuie să ne mulţumim cu ce ne este dat. Am opinat însă totdeauna împotriva achiziţiilor lipsite de orice valoare şi interes, cerînd un mai ascuţit simţ în selectarea lor. Şi, după cum ne este caracterul, am aşteptat cu încredere şi răbdare apariţia lucrurilor bune.

Am avut de ce să aşteptăm şi ne putem felicita pentru încrederea de care am dat dovadă ; de două săptămîni, pe micile noastre ecrane, este prezent Punct şi contrapunct, *o ecranizare foarte reuşită, după celebrul roman al scriitorului Aldous Huxley. După cum sîntem informaţi, va mai dura încă trei episoade, şi regretăm doar că-l vom pierde atît de repede.*

În orice caz, televiziunea a procedat foarte bine achiziţionîndu-l, aşa cum foarte inspirată a fost solicitînd-o pe Zoe Dumitrescu Buşulenga spre a prefaţa serialul.

Pentru că tot sîntem la acest capitol, al filmelor seriale, cuvinte de laudă merită, credem noi, şi producţia studiourilor bulgare, La fiecare kilometru, *ajuns deja la cel de al 12-lea episod.*

În curînd, chiar foarte curînd, se va deschide stagiunea teatrală. Ca atare, emisiunea Rampa *devine din ce în ce mai actuală. Sperînd că îşi va spori atractivitatea şi calitatea materialelor ce le va prezenta, o nemulţumire mai veche o semnalăm din nou : ora de programare rămîne la fel de înaintată, foarte aproape de miezul nopţii. Poate se va face ceva.*

Duminică, foarte tîrziu, am urmărit cam degajaţi, o emisiune cenuşie : Tele-ritmuri. *Un fel de garaj, care, în afara citorva maşini aspectuoase, mai găzduia două piane şi-o havaiană, reprezenta decorul. Noi n-am prea fost încîntaţi de aceste tele-ritmuri, alţii poate da. Pe noi ne-a preocupat doar o întrebare : cum de s-a reuşit să fie introduse atîtea maşini într-un spaţiu atît de strîmt. Cine să fie oare atît de priceput în arta şoferiei ? Vreun as al raliurilor ? ori poate un simplu amator ? Din această problemă derivînd şi alte întrebări pe care nu le mai rostim acum. De ce însă au fost aduse acele maşini în emisie, nu ne-am mai întrebat. Mai precis am încercat să-i găsim un răspuns, — este ştiut doar că în lume se găsesc destule mistere greu, aproape imposibil de deslegat (vezi zîmbetul Giocondei). Acestea fiind spuse, noi încheiem prezenta cronică.*

Radu DUMITRU

revista străină

INOSTRANNAIA LITERATURA. Numărul de pe septembrie oferă cititorilor prilejul de a cunoaşte în tălmăcire rusă romanul lui Michel Butor „La modification“ însoţit de o interesantă post-faţă semnată de Tamara Motttliova. Se publică de asemenea dramatizarea făcută de Albert Camus după romanul lui W. Faulkner Requiem pentru o călugăriţă. *La rubrica „Cultura şi contemporaneitatea“ remarcăm comentariul semnat de L. Dolgoşeva despre discuţiile literare din presa românească. Subliniind ritmul intens al vieţii literare din România ultimilor ani, preocuparea susţinută a presei literare pentru dezbaterea problemelor de teorie literară, cronicara comentează cu ample citate articolele apărute în vremea din urmă în paginile „Luceafărului“ şi „României Literare“. Se scot în evidenţă cîteva probleme principale care au stat în ultima vreme în atenţia scriitorilor români (literatura şi socialul, eroul prozei contemporane, sarcinile şi destinul romanului românesc contemporan etc.).*

NOVII MIR. După o oarecare absenţă din publicistică, Viktor Nekrasov revine în paginile revistei cu un ciclu de schiţe intitulate „În viaţă şi în scrisori“ de un caracter memorialistic.

DIE WELT DER LITERATUR. Numărul 19 din 17 septembrie a.c. pune accentul pe problemele educaţiei şi şcolii. Articole teoretice, statistici, expuneri de experienţă pedagogică, probleme de arhitectură legate de edificiile de învăţămînt însoţesc deschiderea anului şcolar în curs.

Numărul imediat următor, din 24 sept. al revistei germane citate se distinge printr-un conţinut foarte bogat şi divers. Menţionăm articolul consacrat cărţii lui Henry Miller — Sexus — *„cronică scandaloasă“ a „modului de viaţă american“, scrisă cu verva şi ironia cunoscută a celebrului autor. „El te învaţă plăcerea şi necesitatea de a fi om liber“, subtitrează redacţia. Articolul „Albrecht Dürer — etalonul graficii“, la rubrica de artă, oferă două pagini cu desene mai puţin cunoscute ale marelui artist german.*

BULETINUL AUSTRIAC DE ŞTIRI anunţă deschiderea unei expoziţii Rembrandt la galeriile Albertina, *— între decembrie 1970, martie 1971. 300 de lucrări vor fi expuse, iar catalogul „va ţine seamă de ultimile descoperiri în domeniul cercetării consacrate marelui maestru olandez al picturii“.*

LES NOUVELLES LITTERAIRES (17 sept. a.c.) „Le délire raisonné de Rimbaud“, articolul lui Jean Richer aduce o contribuţie interesantă la exegeza rimbaudiană. O vedere modernă, structuralistă, asupra tehnicei poetice a Marelui Iluminat.

„Betty Friedan precizează : acest război nu trebuie purtat în dormitor, cîmpul său de bătaie fiind arena politică ! Lysistrata la Congres !“ Cuvintele aparţin iniţiatoarei mişcării americane de eliberare a femeii, rostite cu prilejul aniversării a cincizeci de ani de la acordarea dreptului de vot pentru femei. „Sexul şi puterea“, articolul semnat de Eduard Morot-Sir, publicat pe prima pagină a revistei, se ocupă de revendicările vehemente ale femeilor din S.U.A. „Să nu ni se mai vorbească de amorul cel gingaş — protestează conducătoarele mişcării feministe — el este un truc ideologic menit să îndemne la acte „colaboraţioniste“ pe femeile care acceptă confortul farmecului feminin în saloane... cîteva drepturi smulse — fără voia lui — masculului la putere !“

a. b. c.

SPORT

În fine, singuri !

Putem să răsuflăm uşuraţi. Misterul s-a risipit. Suplinitor a ieşit la lumină. Suplinitor suferă în tăcere, cu răni dureroase pe chipu-i de pe care îşi smulse cu atît curaj, cu atîta dramatică decizie, masca. Anonimatul — confortabil, nu-i vorbă — are şi el părţile lui proaste. O mască prea mult purtată, cu timpul începe să-ţi intre în piele, şi nimic, vorba poetului, nu e mai profund decît pielea. de unde şi zicala românească „îmi vînd scump pielea“. Şi cum să spui — fără senzaţia unei înşelătorii — „îmi vînd scump masca“ (pătrunsă în piele). Deci, viziera trebuia ridicată, şi ea a fost ridicată la timp, cu toată noblеţea.

Drum bun, Adrian Păunescu, amicul sincer al Oinei, drum bun, spaima federaţiei române de fotbal. Tu dacă pleci (şi pleci, ai plecat), rămîne un tribun mai puţin, rămîne o gură în minus, din care adevărul neiertător tuna ca o goarnă la apelul somnoros al serilor noastre.

Între noi fie vorba, între noi, *Suplinitorii* rămaşi pe poziţie, ...cum ar spune bătrînul Horaţiu, care iubea pugilatul,

Si fractur illabatur orbem, impavidum ferient ruinae...

cerul să cadă pe noi şi ruinele lui ne vor lovi, neclintiţi, — între noi fie vorba, şi noi, în ciuda amărăciunii pricinuită de expediţia trans-oceanică a masivului *Libero* al redacţiei, am răsuflat uşuraţi. Acum, cînd nu mai e printre noi, putem s-o spunem deschis. Atîta glorie anonimă, mărturisim că ne răsucea în inimi burghiul înfam al invidiei. Vom reuşi, sperăm, rînd pe rînd, să fim destul de dibaci ca să ascundem această suferinţă tainică şi să dregem, să cîrpim, cu mijloacele noastre, masca ruptă. masca zvîrlită în praf şi, cu resemnare, s-o punem iarăşi pe alt chip. Misterul luminat o clipă, ca de un fulger, îşi va reface umbra-i propice, şi vom rosti formula sacră : *Misterul a murit, trăiască Misterul.*

Se vor găsi desigur voci (s-au şi găsit) care vor pretinde că succesiunea este ilegală, falsă, lipsită de conţinut, absurdă în orice caz. Cum să fie *suplinit* un *suplinitor* ? Şi încă unul care, somat de propria-i conştiinţă, şi-a divulgat identitatea ? Şi de ce, mai ales, de ce nu se deschide o altă succesiune, de ce nu vine altă dinastie la tron ? Răspundem : suplinitori sîntem cu toţii, de la natură Fiecare suplinim cîte ceva, în aşteptarea funcţiei ideale. Omul, prin urmare, este suplinitor din naştere, *mais c'est la societé qui l'a corrompu.* De aceea el crede totdeauna că e cîte ceva : antrenor de fotbal, jucător de fotbal, cronicar de fotbal, — păstrîndu-ne în limitele specialităţii — cînd de fapt în natura sa intimă şi adevărată nu e încă nimic, e doar un „ţine-loc“, un „lasă-mă şi pe mine să mănînc o pîine“, cu alte cuvinte un su-pli-ni-tor. Dacă aceste argumente nu sînt convingătoare, nu ne rămîne decît să invocăm întîmplarea cu zebra. Un crainic sportiv, renumit pentru spiritul său avid de cunoaştere, ne-a întrebat într-o zi cum are zebra dungile, negre pe alb, ori albe pe negru. Puşi în faţa acestei alternative, ne aducem aminte că am răspuns cu toţii într-un glas : da ! ca în cazul suplinitorilor supliniţi şi al supliniţilor suplinitori.

Punem în cadrul noii legislaturi a cronicii de faţă, ce se va deosebi de cea veche printr-o certă înclinare spre ezoterism. spre ştiinţele foste oculte (azi la mare preţ în toată lumea) — unele întrebări de probă în măsură să proiecteze o lumină asupra programului nostru viitor, ca de pildă : are „naţionala“ un vraci care să studieze ce visează frecvent Portarul, Centrul înaintaş, Aripa stîngă ?

Ce schemă sau conjuncţie tactică zodiacală există între ei, prestabilită ? Cine-i săgetător, taur, berbec, fecioară, scorpion sau balanţă ?

Ce spune, ce exclamă Dumitru prima dată cînd îl trezeşti brusc din somn, exceptînd ce e normal şi lesne de imaginat ?

Care sînt, în pre-ziua unui meci hotărîtor, ideile şi expresiile dominante ce se repetă des în vorbirea lui Răducanu ?

Ce-a zis, ce-a şoptit înainte de a adormi, Dumitrache ? Cine i-a urat, ultima oară „somn uşor“ şi ce vîrstă avea ?

Nu ar fi bine ca toate cuvintele rostite de componenţii lotului naţional, în dimineaţa unei confruntări importante, să fie înregistrate şi analizate de un Ordinator, spre a se descoperi în ele sensul acţiunilor viitoare, aşa cum augurii aflau din măruntaiele vitelor jertfite. ce avea să se întîmple în viitor ?

Antrenorul ? Antrenorul, ce zice la psihanaliză. Obsesiile. Complexele. De superioritate ? De inferioritate ? De egalitate ? — de ultimul suferind, prin contagiune, şi echipa română, a cărei ambiţie era să fie mai egală, cît de cît, decît adversara. Vorba unui autor celebru care spunea despre echipa sa favorită : „Şi de pe la mijlocul reprizei a doua, am învins cu zero la zero“.

Chiromant avem ?... Nu ?... Foarte rău.

Ghicitori în pahare ? Metaloni ? Parazooni ? Betafosfoni ? Să nu glumim cu necunoscutul.

SUPLINITOR IX

P. S. U.T.A. n-a glumit. Dar U.T.A. bea seara ceai de tei. Băiatul acela singur şi hoinar, cu dribling speriat pe partea stîngă a terenului — *Florian Dumitrescu* — va ajunge jucător mare. Numai de n-ar învăţa limba engleză.

duelul cu crinii

Georges Badin

Undeva în arondismentul 2, prin apropierea unora din marile ziare pariziene, e Rue du Nil, un fel de stradelă — şi acolo, într-o casă veche, scară din alt secol, obscuritate, la etaj, stă Georges Badin: într-o chilie.

Parcă intrasem la Gala Galaction. Badin e însă laic.

Apartamentul său? O masă, un pat, poate că două scaune (dar sigur sunt numai de unul!...), o bibliotecă. Şi creioane. Creioane, hîrtie, scrisori. E prieten cu poeţii şi cu pictorii dintr-o sută de oraşe.

Cînd, acum nici două săptămîni, primeam din partea lui Jean Claude Renard ultima sa carte: Notes sur la poésie, *despre care voi scrie peste puţin timp, mi-am reamintit că prin el — cred — l-am cunoscut pe Georges Badin.*

Alături de Jean Grosjean de la Nouvelle Revue Française *şi de Pierre Emmanuel (cunoscut, academician, mereu discutat, nerv al citorva asociaţii şi fundaţii), Jean-Claude Renard, n. 1922, este cel mai de preţ poet catolic al Franţei de azi, — după cum alături de André du Bouchet, n. 1924 (şi baghetă magică la* L'Éphémère, *în al cărei grup figura Paul Celan şi-n paginile căreia apărea uneori), Georges Badin profesează o poezie dificultoasă şi dificilă, de limitat acces, pe care nu orice lector şi-ar apropia-o fără obstacole. De o audienţă redusă, şi Renard şi Badin, ei mă redau însă înclinării mele de a stărui cu alt sufleţ şi cu un mai deschis ochi al atenţiei lîngă talentele care nu ştiu — după expresia uzuală — să-şi facă presă. Căci încolo, ori de cîte ori îmi răsar prea des în faţă rulade elogioase despre cîte cineva, am reacţii retractile. Gălăgia (mai ales a serviciilor de publicitate, contagioasă precum pesta) îmi îngroaşă îndoiala şi zăvorîrele. Oare cînd, în prea mare număr, prea devlin şi prea repede, la întrecere şi laolaltă, ajung să te înţeleagă, aplaude şi încunune contemporanii, să nu te îngrijorezi de loc asupra ta, chiar dacă presupui valoare operei ce ai născocit-o? Dintr-un scriitor trebuie (parcă) să mai rămînă ceva mister, cîteva pietre de încercare, unele riscuri propuse lui mîine şi poimîine, nişte provocări acolo, în sfîrşit, zvîrlite viitorului, pentru ca personalitatea lui să conteze în marele joc şi pentru ca el să fie. Altminteri, dacă totul se sfîrşeşte exact şi literar, hinc et nunc, mulţumesc, voi pleca mai departe, să caut ceea ce încă îmi dă de furcă şi încă trebuie biruit, pentru că neliniştea mea sporeşte cu ele: cu tainele. Femei cucerite, voi decoraţi amintiri, drumul (lăsaţi fetele să vină la el!) se continuă...*

Georges Badin? Publică la „Mercure de France" (primul său volum: TRACES, al doilea: TITRE PLURIEL SUJETS), aleargă în sudul Franţei şi organizează la Ceret, unde există un interesant Muzeu de Artă Modernă, expoziţii de poeme-autografe şi desene, imprimă — împreună cu Albert Aime — plachete de un fast himeric şi cinematografic, prefaţate de Francis Ponge, antrenează talentele (de poetă şi plasticiană) ale Martinei Saillard în realizarea unor admirabile cărţi „pliabile şi depliabile" (cum e acel încîntător volum DESINENCE OCRE şi SOLEIL TON OMBRE), ajută lui Jean Guichard Meili să redacteze Interférences européennes *(un caiet de poezie cu colaborări din Anglia, Belgia, Cehoslovacia, Catalonia Spaniolă, Elveţia, Franţa, Grecia, Italia, Luxemburg, Olanda, Polonia, Portugalia, România şi Ungaria), pe Oleg Ibrahimoff — directorul trimestrialului* Metamorphoses *— îl cucereşte pentru ideea realizării unei reviste şi colecţii internaţionale de poezie, reţea, corespondează, animă, oferă claviaturii de ecouri lirice o puzderie de butoane care îşi aprind şi intersectează lumina după sinuoasele curiozităţi ale dragostei de inventivitate şi din toate peregrinările acestea, care consumă energie ca să redreseze visul, candoarea şi surpriza, acelaşi om aproape taciturn, discret, modest, simplu, se întoarce în chilia sau chiliile din Rue du Nil, adunat în el însuşi ca într-o scoică de demult, cu destine cu tot şi cu promontorii de prundişuri policrome:* Le ton d'oracle n'est plus en parade au théatre. *Pentru el — schima (ori grimasa) şi apa se desfac fără somn, căci — tonic şi concentrat — Badin duce cu şi în sine acea „chaleur nervale" prin care „drumurile cuvintelor şlefuie cuvintele" în preajma unui soare figurînd în substanţialul „nutreţ al focului". Dacă ţine la ele? —* nul ne touchera ces fruits!

Filozofia echinocţială e tot ce pare mai la depărtată depărtare de gîndirea acestui poet aplicat meditativ asupra „fructelor" lui.

Chiar în culoarea lor (culorile sînt seducţii şi seducţiile pot plimba prin estetica frivolităţii), chiar în aura de albastru a cuvintelor, Badin ştie că nu se pot intercala confuzii: „ce n'est jamais le même bleu" în nici un fruct — al cerului sau al pămîntului.

Salvarea nuanţei este efortul din urmă şi dintîi al noblefei de a profesa idei. Sau, în orice caz, a fost...

I. C.

punct şi virgulă

George Enescu în conştiinţa artistică a veacului

Simultan cu Festivalul şi concursul internaţional „George Enescu", sub auspiciile Comitetului pentru cultură şi artă al judeţului Botoşani, s-a tipărit o cu totul semnificativă culegere de texte, intitulată Gînduri închinate lui Enescu. Scopul editorilor — Victor Crăciun şi Petre Codrea — este limpede: de a propune cititorului un portret virtual al marelui interpret şi compozitor; un portret ce ar rezulta din lectura pasionantă a bogatei şi adesea strălucitoarei literaturi omagiale inspirată de personalitatea lui George Enescu. Selectate, cum aflăm din nota asupra ediţiei, dintr-un total de peste 3000 de titluri, cele aproximativ 150 de lucrări şi fragmente, în marea lor majoritate, izbutesc într-adevăr să captiveze la maximum atenţia şi sensibilitatea cititorului. De ne-am mărgini doar să reţinem semnăturile ce apar în sumar — imposibil de enumerat aici, dat fiind numărul lor — şi-am avea deja garanţia deplinei reuşite, în această direcţie. Să citäm, spre a exemplifica, din vreun text? Aproape cu neputinţă. Totuşi, două mici fragmente: „În aceeaşi seară, ceva mai departe, m-aş fi surprins, vorbind de acea frază muzicală, să fi gîndit la Vraja din Vinerea Sfîntă. Tot în seara aceea, cînd pianul şi vioara se întîlniau ca două păsări care îşi răspund, am cugetat la Sonata lui Franck, mai cu seamă cîntate de Enescu..." (Marcel Proust); „Beethoven este poetic, Wagner este sarcastic şi fantast, Paganini este un saltimbanc, prestidigitator, pletele şi negul de pe nas al lui Liszt prevestesc trembolenţa mîinilor agitate de ceardaş, portretul lui Enescu este liniştea muzicii antice, readuse la modul lirei. În mîna sa vioara pare un anacronism şi ne e mult mai firesc să ni-l închipuim adîind leneş lira străveche" (George Călinescu).

N. CIOBANU

Maurice Barrès şi romanul foileton

În numărul din 1 februarie 1889, în La Presse, „Jurnal republican naţional" al cărui director politic şi redactor şef era George Laguerre, apărea următorul anunţ: „Doctor Louche — magnetism-hipnotism —consultaţii pentru doamne, New York, Paris". Anunţul era însoţit de următoarele precizări: „Sub acest titlu ciudat începe curînd publicarea UNUI MARE ROMAN INEDIT de André Vervoort şi Pierre Myr, care va produce vîlvă printre cititorii noştri. Întreprinse într-un cadru foarte pitoresc, practicile bizare şi supranaturale ale unui aventurier au putut furniza gustului public o intrigă ciudată şi pasionată, o dramă vie, emotivă, plină de forţă şi neprevăzut, o poveste de dragoste duioasă şi emoţionantă, căreia cititoarele noastre îi vor acorda un adevărat triumf de lacrimi. Amintim că operele colaboratorului nostru André Vervoort publicate în L'Intransigeant şi în La France l-au şi făcut cunoscut în rîndul noilor romancieri drept unul din cei mai vibranţi şi că domnul Pierre Myr, un scriitor-maestru, abordează pentru prima oară, sub un pseudonim, romanul-foileton, unul din genurile cele mai gustate din literatura contemporană".

Tainicul purtător al pseudonimului Pierre Myr nu era altul decît Maurice Barrès, care într-adevăr aborda pentru întîia dată romanul foileton.

Anunţul din 1 februarie a apărut şi zilele următoare, iar la 7 februarie se preciza că publicarea romanului va începe vineri 8 feb. De fapt publicarea a început în 9 feb. şi a durat pînă la 26 martie 1889. (Şi romanul de moravuri Sapho, 1884, de A. Daudet, apăruse tot în La Presse, sub formă de foileton).

Doctorul Louche atestă teoria că în domeniul medical magnetismul şi hipnotismul pot sluji drept tratament eficace în cazul anumitor boli nervoase.

Dickens despre Balzac?

În legătură cu o influenţă dickensiană asupra lui Balzac nu poate fi vorba, aceasta din urmă era un fel de anglofob; deşi călătorise în multe locuri din Europa, n-a trecut însă niciodată Canalul Mînecii, iar în 1843 mărturisea: „Nu cunosc nici un cuvînt în engleză" — cunoştea totuşi opera lui Sterne, Richardson, Scott.

Despre Dickens, chiar dacă ar fi citit ceva în traducere, el îşi putea face doar o imagine fragmentară asupra operei sale, pentru că scriitorul britanic a trăit încă douăzeci de ani după moartea lui Balzac (şi ştia de existenţa romancierului francez).

Dickens vorbea şi scria destul de bine franţuzeşte şi după prima lui vizită în Franţa, din 1844, a revenit în această ţară, prelungindu-şi vizitele timp de luni întregi. Trebuie să ţinem seamă de faptul că relaţiile franco-britanice suferiseră din pricina războaielor napoleoniene, iar literatura franceză era privită cu ostilitate în Anglia — de aceea Balzac n-a fost cunoscut în Marea Britanie decît abia după 1840.

Dacă în revista săptămînală All the year round (Tot timpul anului), al cărei „conducter" era Dickens, toate declaraţiile şi opiniile din această publicaţie aveau în general girul conducătorului ei, atunci s-ar putea considera că ideile din cronica lui Wilkie Collins — prietenul şi uneori coautor cu Dickens — asupra articolului publicat de Edmond Werdet, Portretul intim al lui Balzac (din iunie 1859), îl exprimă pe Dickens însuşi cînd acesta scrie că Balzac „trece în rîndul celor mai mari genii care apar la răstimpuri, după secole întregi de scris şi care lasă urme de neşters în literatura epocii". Collins pomeneşte, de asemenea, despre libertatea, de care se bucura Balzac în Franţa de a scrie într-un fel neîngăduit în Anglia. În prefaţa la Pendennis W. Thackeray se plîngea, deopotrivă, că societatea engleză nu-i permite să prezinte oamenii aşa cum sînt, iar Santayana şi mai recent Angus Wilson au remarcat sub ce severă cenzură lucra Dickens în „la prude Angleterre", după cum spunea Balzac. Această cenzură era sprijinită de firea lui Dickens chiar, de nevoia de bani şi faimă, de o etică şi un anumit gust care cereau the happy ending, cultul fericirii domestice, iubirea plină de puritate.

Circulaţia legendei orfice

La Ovidiu (Metamorfoze), Virgiliu (Georgice) şi Boethius (Mîngîierile filozofiei), în primele izvoare ale legendei lui Orfeu din evul mediu, eroul mitic ajunge în infern în căutarea Euridicei, care fusese muşcată de un şarpe. Cercetătorii influenţelor celtice asupra lui Kîng Orfeo află că în corespondentul său irlandez, The wooing of Estain, bravul Escheid îşi aduce înapoi soţia pornită în fruntea unei oşti împotriva celui care încercase s-o răpească.

În King Orfeo, balada derivată dintr-o sursă romanească, eroina este răpită de iele, iar regele pleacă pe urmele ei. În cea de-a doua parte a poemului nu se vorbeşte deloc de căutarea lui Heurodis de către Orfeu. După ce aceasta a fost răpită, Orfeu îşi adună curtenii pe care îi înştiinţează că este hotărît să „părăsească lege şi regat" şi să se ducă în „sălbăticie" — fără însă a face vreo menţiune că ar avea de gînd să plece în căutarea lui Heurodis.

Spre deosebire de toate celelalte versiuni ale legendei orfice — clasică, orientală, celtică etc. — sir Orfeo petrece ani îndelungaţi în pustnicie (în Ovidiu şi Virgiliu, între moartea Euridicei şi intrarea lui Orfeu în infern trece puţin timp, iar peregrinările lui Orfeu au loc numai după ce el o pierde pe Euridice a doua oară) şi pînă la urmă nu Orfeu ajunge la Heurodis, ci, după un lanţ întreg de întîmplări, ea este adusă la Orfeu.

Cunoscînd celelalte versiuni ale legendei, autorul lui King Orfeo transformă voit unele elemente pentru a da o nouă interpretare mitului. Eroul medieval englez nu are măreţia faetonică a lui Orfeu de odinioară, ci este o figură de profundă umilitate, care prin acceptarea morţii ineluctabile, precum şi din iubire faţă de soţia sa, el renunţă la onoruri şi ia calea pustiului. Cei zece ani petrecuţi în singurătate sînt un soi de penitenţă şi de acces Orfeo este răsplătit — Heurodis se întoarce la el.

Transformîndu-l pe Orfeo în sir şi king Orfeo, autorul poemului nu a medievalizat doar un erou clasic, ci a conferit mitului o nouă dimensiune: viaţa materială a lui Orfeu clasic nu s-a schimbat prin moartea Euridicei, dar răpirea lui Heurodis semnalează răsturnarea completă a existenţei lui Orfeo, ca rege. Poetul stăruie în pasaje tipice de lamentaţii medievale asupra vicisitudinilor vieţii, dar spre deosebire de corelarea obişnuită în evul mediu dintre soartă şi om, în King Orfeo după răpirea lui Heurodis, deşi un efect al „roatei timpului", pierderea puterii este cu desăvîrşire rezultatul unui act voluntar, liber consimţit.

Mitul orfic cunoaşte o uriaşă răspîndire pe faţa pămîntului. Unii cercetători au întîlnit această legendă la triburile indiene din America de Nord, în insulele din Pacific, în Japonia, în India. În Mahabharata, Ruru, cel năpăstuit, îşi reînvie soţia, ucisă de un şerpe veninos, cedîndu-i jumătate din viaţa lui. Războinicul japonez Izanagi pătrunde într-un palat subpămîntean al morţilor pentru a-şi regăsi iubita, pe Izanami, dar călcînd tabuul de a nu face lumină este pedepsit să asiste la procesul ei de putrefacţie. În mitologia neozeelandeză, Mataore izbuteşte s-o salveze pe Nuvarahu din infern, pentru că aceasta recunoaşte melodia pe care el avea obiceiul s-o cînte. Povestiri asemănătoare există şi în Havai, Samoa, Polinezia, Noile Hebride etc.

Nic. POPESCU

Pe metru de nisip pătrat

Dan Ciachir şi Petru Popescu se divulgă. Cunoscuţii oameni de litere au ajuns în sfîrşit la mare, după ce toată lumea s-a întors acasă. Orizontul vast deschis de imensitatea plajelor părăsite le-a dat suficient spaţiu pentru a angaja un dialog pe măsură. Bineînţeles, ultimul număr al revistei Tomis n-a prididit să publice deocamdată întreg dialogul. Densitatea ideilor pe metrul de nisip pătrat fiind prea mare, reţinem furia lor dezlănţuită împotriva colegului nostru de redacţie, poetul Adrian Păunescu, care, vorba lor „om talentat", „în care mulţi şi-au pus speranţe", s-ar pierde în „torturoase combinaţii prin culise şi cabinete (brrr!) şi regizează spectaculoase acţiuni cu caracter neliterar, în loc să-şi desăvîrşească formaţia şi să scrie o carte serioasă". E drept că Păunescu a pierdut ocazia de a medita solemn şi fudul pe nisip. El a avut altele de făcut. Cărţi de poezie, muncă redacţională zi de zi, interviuri, anchete, articole de atitudine, uneori în dezacord (indirect, desigur) cu interviatul lui Dan Ciachir. Cît priveşte afirmaţia că revista Luceafărul ar fi o revistă de club, ne mirăm cum în atîta spaţiu de meditaţie, cei doi n-au găsit injuria căutată. Şi doar nu sînt lipsiţi de experienţă. Şi încă o dată ne mirăm că n-au găsit-o dat fiind spusele lui P.P. — adînc spus! — „scriitor complet... e acela care se poate exprima în mai multe genuri şi la mai multe grade de abstracţiune intelectuală".

De la anumite grade în plus, probabil că se dezagregă.

COMPILATOR

avantpremieră editorială

GHEORGHE ASTALOŞ

Şodron

Poeme. Editura „Eminescu".

DAMIAN SECULA

Alergă, nu te opri!

Nuvele. Editura „Cartea Românească".

poşta redacţiei

VIRGIL MUCEAG. Nu eşti primul dintre oameni care vrea să ne atragă atenţia că sentinţa pronunţată împotriva lui Isus a fost o eroare judiciară. Dar eşti primul dintre noi care s-a încumetat să rezume Biblia pe o singură foaie de caiet. În a doua săptămînă din octombrie aştept de la dumneata un rezumat — de aceeaşi întindere — al Coranului.

CONSTANTIN ASAFTEI. Redactorii din Iaşi care te-au sfătuit să-mi trimiţi mie manuscrisele au vrut să te bage la cheltuială — plic, timbre, hîrtie, aşteptare, speranţă etc. Dacă le-ar fi plăcut lucrările dumitale, le-ar fi reţinut pentru revista lor, că nu-i dau afară din casă schiţele scurte şi bune. Dumneata scrii scurt — din acest punct de vedere eşti colaboratorul ideal — dar fără vocaţie.

NEISCĂLIT. Mulţumesc pentru cele trei fire de trifoi în patru foi, învelite în pergament şi neînsoţite de vreun cuvînt. Le-am aşezat sub cristalul de pe birou şi, cînd sînt trist, desenul lor gingaş îmi spune poveşti din vară. Visul adormit în ele mă adună cu sufletul curat deasupra hîrtiilor pe care încerc să aştern întîmplări închipuite. Florile şi iarba, spunea un mare scriitor, sînt himere vii.

DUMITRU ICHIM. Scrii frumos. Dar cu cuvinte din alt veac — observaţia aceasta cade asupra povestirilor **Neîntîlnire** şi **Numele tău era Tu.** Povestirea **Mama** e aşezată între hotare mai apropiate de timpul modern. Citez cîteva fraze care demonstrează că ai talent sau că ştii unde începe poezia. „A venit viţa de vie şi a cîntat un colind verde pînă-n ziurel de ziuă şi colindul a învelit toată casa în sonorităţi crude"... „Viţa de vie a adormit geamul de frica străzii. În strugurii ei e cină de taină".

DAVID? Am primit scrisoarea. Dar în plic nici-un manuscris. Trimite-mi, sau, şi mai bine, vino într-o după amiază la redacţie.

LICĂ MÎNDRU. „Fiindcă aproape toţi poeţii scriu versuri albe, eu m-am gîndit să scriu nişte versuri albastre" Şi acum, aceeaşi idee aşternută în versuri: „În versurile albe / Totul se usucă / şi dea tita sărăcie / Au murit florile în luncă /. Poate versurile albastre / Grădina va uda / Şi din rîndurile astea va ieşi ceva".

Din rîndurile astea Kaki, — dac-ai fi elev ar ieşi un minunat corigent la limba română.

PAUL STREPOL. Am citit schiţele în ordinea dictată de dumneata. „Şi soarele răsare," mi s-a părut cea mai bună. În „Cîmpie" cuprinde o idee îndrăzneaţă pe care-o înămoleşti cu consideraţii searbede asupra prieteniei. „Şi soarele răsare" trebuie să fie mai plină de adevărul cuvîntului. Vreau să spun că în spaima de a nu cheltui pe degeaba cuvîntul, ajungi să te exprimi pe alocuri foarte eliptic. Şi atunci gîndul rămîne oarecum ciunt. Mă ocup de dumneata mai la amănunt pentru că sînt convins că în curînd vei ajunge să publici.

Neconcludent:

George Vlad, Bărăgăneanu, Radu Pegoni, Corneliu Remus, Vasile Sulcină, J.N.P., Centaur, Marian Cîrţii, Veve Creţu, Paraschiv Albu, I. Coteanu, E. Colahin, Dan Năstase, Ion B., Turturel Paju, Somesiu Val, C. Mircescu, Ada Adam, Cristi Ducuţă, Delia Rusuleţ, A. PIC, Gabi Ionescu, O. Vălureanu, Bilcu Iosif, Stelu Ziller, B. Floru.

Fănuş NEAGU

SIMONA SECURE ne informează că „are părul blond şi ochi albaştri ca în poeziile lui Eminescu" şi, după ce declară că a citit şi „partea a doua a abecedarului" îmi adresează următoarea epigramă: „Rog destinul să mă ierte / Că îmi fac iluzii pure. / Ar fi cazul să se certe / Un baltag cu o secure?" Într-adevăr, n-ar fi recomandabil.

Cu o epigramă nu se face, însă, literatură, spune un proverb aztec. Trimiteţi şi altceva.

ANTON STANCIU. Frumos începe „Vista Dianei": „Lună, diavol luminos / Aur calp, nepreţios / Simbriaş tocmit bizar / Doar în noaptea de hotar". Restul e mai slab.

M. BARBIZON. Mi-a plăcut, printre altele, această poezie; „Cuvintele îmi umblă slobode / prin timplă, ochiu-mi înflorind / Ca un muşuroi de furnici prin lobode / un greiere iubind // Noaptea scot fluturi pe nări / şoapte din călciie / o herghelie de sori pe cărări / în urmă-mi rămîie // Cu spaimă adorm şi mă trezesc / Cruci albe mă latră cum cinii / Sînt bănuit că vreau să mă răstigneso / de dragul divinii şi stăpînii". Cred că puteţi renunţa la pseudonim, dacă nu cumva e vorba chiar de numele adevărat. Treceţi pe la redacţie.

REMUS PRELIPCEANU. „Trimit la dumneavoastră o părticică a darului cu care cred că m-au înzestrat zeii". Mină spartă zeii aceşti, pentru că „părticica" dv. numără nici mai mult nici mai puţin decît 60 (şaizeci) de poezii. Dar, totul are a măsură: poemele sînt foarte slabe.

COSTEL PRICOPIE. Filozofie pubertară: „Viaţa-i trecătoare / Pe acest pămînt: / Pe cînd unul moare / Altul intră-n rînd // Cît de infernal Trece vremea-n pripă!... / Monstrului astral / Ah! nu-i scap-o clipă".

SILVESIRU NICU. Singurul merit al versurilor dv. este hazul lor, involuntar („*Cu zeci de secole în urmă / Cam pe la anul fix o sută / Romanii liniştea o curmă şi prevesteau o luptă cruntă*") dar solid: „*C-un grai subtil dar invincibil / O Romă conturbează*" şi foarte neologistic: („*Ei au luptat cu eroism / să-ţi apere totalitatea / şi cu sforţări de empirism / au vrut să-nvingă dubitatea*".) Dulce.

ZAHARIA PLĂIANU. Stihuri loco-regionale, ca să folosesc un termen medical: „Vîntul cîntă-n tilinci de cucute / Gerul pe botcă de crivăţ s-ascute / Albe sub zări de cristal amărui / Stelele ard în cringuri pe grui". Dacă mă gîndesc şi la pretenţiosul titlu „Sensul omului", care patronează această poezie, nemulţumirea mea creşte.

TOBIT. Într-adevăr, temerile dv. sînt îndreptăţite. Poeziile trimise nu m-au prea încîntat. Dacă însă scrisul este într-adevăr o terapie sufletească pentru dv. nu renunţaţi. Şi poate, cîndva, mai tîrziu...

GEORGE OLTEANU. Nesemnificativă poezia trimisă intitulată **Un dor.** Cu un singur dor nu se face pasiune adevărată.

STAN CONSTANTIN. Slab, din păcate, deşi suav, deşi caligrafic, deşi „artistic". Deocamdată nu.

MARIUS STANILĂ. Într-adevăr, „Stentor" a avut dreptate. Sînteţi în progres. Am reţinut spre publicare trei din poeziile trimise.

Cezar BALTAG

MIRCEA CONSTANTINESCU

Cancerul blond

Roman. Editura „Eminescu".

IONIŢA MARIN

Cine ştie mortul?

Schiţe, nuvele. Editura „Albatros".

cronica revistelor de liceu

Reluăm Cronica revistelor de liceu în speranţa că legătura revistei noastre cu talentele din rîndurile tineretului şcolar va aduce şi pe mai departe rezultate dintre cele mai utile. Reînnoim, totodată, apelul nostru către toate liceele din Bucureşti şi din ţară, care editează publicaţii, să ne trimită la timp revistele lor pentru a le putea lua în discuţie, pentru a reproduce în coloanele „Luceafărului" cele mai bune texte literare, cele mai izbutite lucrări de grafică, pictură, sculptură.

Urăm profesorilor, elevilor, care se dedică frumoasei misiuni de a întocmi şi edita reviste de liceu, strălucite succese şi continuă încredere în munca lor nobilă de încurajare şi cultivare a celor mai tinere talente.

LUCEAFĂRUL

Trei reviste bucureştene

Am primit de curînd la redacţie cîteva (prea puţine) reviste şcolare mai proaspete, deocamdată doar dintre cele editate de liceele bucureştene. În viitor — este o promisiune — vom selecta texte apte unei largi difuzări, poezie şi proză, într-o proiectată antologie.

Revista Manuscrise *a Liceului* George Călinescu *închină ultimul ei număr personalităţii călinesciene. Semnăturilor de prestigiu ale lui Geo Bogza, Ovidiu Papadima, I. C. Chiţimia, Dumitru Micu, Cornelia Ştefănescu şi George Muntean li se alătură numele unor foarte tineri şi sfioşi exegeţi ai maestrului. Nu exagerez considerînd o serioasă promisiune articolul* George Călinescu — Impresii asupra literaturii spaniole *al elevului Buluş Liviu, riguros conceput, pe baza unei biografii nu la îndemîna oricui (între altele este citată* Historia della literatura epagnola *de Anghel Valbuena Prat). Aceeaşi revistă publică reportajul* În vizită la casa lu G. Călinescu *de Borcea Eugenia, scris decent, în orice caz peste media unei compuneri şcolare obişnuite. Patronînd un cenaclu literar revista* Manuscrise *cred că va publica şi literatura pe care cititorii ei o scriu. Pînă atunci remarcăm doar ţinuta grafică deosebită. (Redactor artistic Rodica Dan).*

Revista 2 000 *a Liceului nr. 21, cu limba de predare germană, distinsă cu premiul I, la concursul pe ţară al revistelor de liceu, ambiţionează să impună nume de autori de literatură. Dacă aşa stau lucrurile, nu înţeleg pudoarea poetei Mariana şi atît sau Anca şi atît şi citez doar* Tablou, *poem de Kristian Bendrovski şi proza lui Vladimir Komarniski,* Jungla, *mai ales siguranţa acesteia din urmă.* „Preludii" *(Liceul* Tudor Vladimirescu) *publică traducerea Cristinei Popescu după Jerome K. Jerome.* Omul care nu credea în noroc, *cu totul plauzibilă, semnează îmbucurător de multă poezie Cristina Popescu, Marian Ivancu, Violeta Popa, Liliana Chircan, Ana Domilescu, Ana Culceag, Margareta Petre), Două reportaje.* Itinerar italian *al Mioarei Alexandru şi* Note fugare *al Mihaelei Constantinides echilibrează sumarul.*

Şi-acum cîteva cuvinte despre Pe-un picior de plai, *revistă a Liceului nr. 39, foarte îngrijit machetată de Rodica Gruiţă. Cornelia Tudor, Mihaela Matei şi Ion Nuţu. Dan Mihăilescu propune trei proze* (Singur, Eu şi tu, Mutul) *care ne fac să-l invităm să treacă pe la redacţie zilele acestea. Doi poeţi, Florin Diaconu şi Mihaela Marinescu, de asemeni. Intenţia editorilor revistei* Pe-un picior de plai *de a prezenta cititorilor ei personalităţi ale vieţii artistice contemporane — în cazul de faţă pictorul Viorel Mărgineanu şi actorul Ion Dichiseanu — mi se pare salutară, tot aşa cum* Pagina absolvenţilor *(un medalion poetic al studentei Ruxandra Niculescu), este de bună inspiraţie. De altfel, întreaga revistă dovedeşte muncă şi competenţă. Subscriu deci felicitărilor Sînzianei Pop dar şi îndemnului ei la sinceritate.*

Octavian STOICA

poeme

de André Frénaud

Vinului

— toast —

Nici ție nici mie.
Străinului fără chip.
Vilvătăilor izvorului,
rătăcirii fără urme.

La marginea nopții,
ea s-a avintat din lăcașul nimfelor.
A dispărut ca o furtună.

La tine-n fortăreață

Dacă ea nu-mi cunoaște, obscură
și pentru mine, casa
nu-mi va deslușì printre mărăcini
săgețile, semnele.
Și dacă nu poate să vadă,
o s-o convingă pustiul meu și-o va
îndruma.
Apoi o să se strecoare printre
pămînturile prielnice
fără unelte și trapă.
Va putea ocoli, de-a lungul
fortificațiilor, buimaca apă.
De ochiul integru al spadei minată,
o să-nainteze printre stîncile crestate
pe unde toate ale înșelării fură.
— Limitat-am timpul apropierii,
prevăzut-am totul.
Recuzat, restul.
Șed în lanțurile mele. Aștept.

— De-oi veni pînă-la tine, am să-ți intru
în fortăreață odată cu norii

Un farmec fatal

Ochii : culoarea apei adinci,
ca de arici, speriate, genele
pieptul încă umflat
ușure de val,
o ! atît de duioasă și ispititoare
sirenă fără viclean gînd
ce mă tirăști după ceilalți,
încrezîndu-te-n destinul tău
de a fi singură-n mare
dezolată, pură

Pieritoare

Părul tău
de licurici
Deborah,
ca să farmece
marea toată
la genunchii-ți
și-a tivit
cu dantele
furtunile.

Curtenitoare animale

În grădina mîndrului
leu, ascuns în paie,
o ! hitrule
tăcea-vei oare ?

Se legăna la lungul
rit-roz cîn'se legăna.
Nimfele catifelate...
E rîndul tău, al meu, al celuilalt.
Universala, pierzalnica
dorință ce zboară.
Nici unui supus
rotundul izvor.

În paie ascuns, în grădina
mîndrului leu,
visător care mîrîi,
încumetă-te, ia parte
la dezbaterea aceasta

Mic trandafir spre castel

Și pîn-la privighetoarea ce azi-noapte
mi-a umplut cu glasul tău odaia.
Vrăjitoare copil cu inel pe degetul
mic, drept pavăză.
Alchimiști noi doi o ! Rugena
— și apare trandafirul.
Deschiderea lui
chiar de se știe nevești nic
la — nevăzut — urcușul spre castel,
în vilvătaia unei flori unice-n care
nu ne va mai putea zări nimeni,
Rugena, niciodată.

Tinerețea jignită și bătrînul

Încrezătoare, minte-n urechea blajină.
Încrezătoare-și murmură-ntîia jignire,
tinerețe tulburată ca un castel negru.
Și-apleacă bătrînul, printre lacrimi,
tandrețea.
Plînsul nu-și poate ostoi, n-are tărie.
Tînguitor, el o-nțelege, o apără.
Se revoltă bunătatea lui, inima-i ce atita
de repede-ntinerește și-l minte...
O ! Ea știe prea bine
c-o iubește, că o așteaptă. Nu-l ia
în seamă.
Ori se răzbună
Lasă-mi buzele !
pe el
jinduitorul — făr'să spere —
după copilărească-i cruzime.
O ! Lasă.
Fără a-mi fi milă de tine, mă lasă
geamătului meu.

În românește de
ION CARAION

Oglinda pustie

Își născocește priviri ca să se piardă
în ele
și se prinde-n oglindă-i de pustiul
multiplu.

Atîția oameni dar în zadar
și dacă el nu vine, în ce apă mică
își va sfîșia propriile-i buze
ori acele mii de limbi ce-o înjosesc ?

O ! dacă el nu vine, în ce noroios foc
pieri-va, pentru că nu-i
una și-aceeași cu cealaltă !
Și la ce bun, la ce bun
dacă nici o făgăduială, sortită
nu era pentru asta ?

Pe careva din paturile dragostei

O lacomă ginganie culcată la mine
în pat.
Mirosea bine și-avea buze plăcute
cînd ți-ngăduia să le atingi.
Stam întinși, mai mulți cu ea,
odihnindu-ne suav ca niște ciini danezi.
Ar fi stingherit-o, codana, de-ndrăznea
să-i audă maică-sa strigătele
ori dacă noi am fi putut-o mușca de sîni.
Însă — așa cred — ne fisticeam
de frumusețea ei
și nici unul pînă atunci n-o îndrăznise.
Vom continua s-o iubim astfel.
Tot acolo, ea și noi, pîn'la sfîrșitul
sfîrșitului.

Anotimpurile

Încă n-am terminat-o cu viața, de pot
depăna trecutul.
Începe ultima vacanță,
adîncii ochi se deschid.

În statornica lumină se-ndepărtează
casa,
năpădesc adierile, mugurii.
Ce preț mai are viața pierdută o !
bunătate,
cînd lumina, cînd îngrămădirea...
La-ntîmpinare de cuvînt ultim,
cînta-voi anotimpurile.

Mingîelnic sat

Sat mîngîelnic
pe neteda piele verde
și-acești nori de țărm de peste mare,
niciodată tu nu mă vei fi părăsit
o ! atît de precoce fericire,
de-mi vor zîmbi dintre merișori
adierile unui copil ce fost-a acolo.

Copilul triumfal

În umbra nerăbdătoare, toți copilăroși,
mergem
spre regele binevoitor ce ne surîde.
Ca din nici o țară, de mult, copaci
se răreau,
plugul într-un nor de păsărele oprit.
Pe coline plantele ne ieșeau în cale
cu plîn
clătinîndu-și clopoțeii în cinstea noastră.
Nici o piedică, dus vîntul zilelor !
Armonia atît de deplină, că mingiia
izvoarele părăsite.
Belșug de ape adînci, rotundă scurgere
a timpului,
ne-am despuiat străbătînd ținuturile,
nu ne opreau nici lumina nici noaptea.

Precum cerul de largă, pajiștea
prin care — triumfal — înainta copilul.

Locul comun al morților

Locul comun al morților e pămîntul
nuncit
chimia de trupuri ce se macină.
Soarele suge
trupurile simple, mineralele redate
apei-noi.
Orbită a luminii de totdeauna
cu-ntunecate nervuri,
inocentul circuit.

Unde-s morții ? Erau în ploaie.
De acum încolo agonizez eu.
Sicriu cu cheile pierdute, se-nfierbîntă
sertarele.
Din cărțile de școală zvonuri
m-au vestit.
Lăsați-le pulberii. Toate scrisorile
ardeți-le.
Dragostea, de neîndurat, absentă
de-a pururi.
Ardeți. Ardeți copilăria.
O ! Nimic din ea nu rămînă, de nu mai
poate continua
Redusă fie la tăcere. Moară.

În Touraine

Haos în bunăvoința copacilor,
iarba-nclinîndu-se, barieră înaintea
scorburoasei stînci,
legănare a soarelui către frageda pădure,
straturi mari de nori curgînd la nesfîrșit.
Și îngerul zîmbind în copilărească ploaie,
foarte albastră moartea : apropiată

La Senlis

Într-o grădină, arca uriașă.
Lacrimi cu licheni acoperite de țipetele
corbilor
jucîndu-se printre obrajii de pietre.
Îndărătul naltelor pridvoare, calmă,
bucuria.
Șuride candid trecutul... Văd caii.

Foc de ierburi

Caii ginditori și care băteau cîmpii.
Corbul totuși părtaș.
Iată copilăria cu prielnicele-i pămînturi
viitorul ghemuit într-o clipă.
Negrele iubiri cutreierate
în mirosul unui foc de ierbi.

La slăvitul prag

La slăvitul mării prag,
pajiștea.
Mii de păsări trec lin.
Calul se uită binevoitor
în cerul deodată ca roțile de albastru.
Apoi cheamă-n larg vîntul, totul
se zorește.
În depărtare
sălbaticele sfîrtecări ale mării,
corbul, copilul care tace.

Nici o noimă

N-ai de ce fi acolo-n omăt
cu — galbeni — ochii scoși,
tigva, colina, caleidoscopul
foarte aproape, foarte departe, înegrite,
prin haosul sălciilor capul retezat.
Și de ce solitarul corb n-ar îndrăzni,
pentru că un soare va veni acolo
să strălucească ?
De sus cătunul, casele,
podgorii în șir. recolte-n hambare,
fumuri calde ?
Suride șobolanul izbîndă. Zăpada și ea
se-ncețoșează.
Fumuri schimbate. Funinginea.
Nimicul precar.
A fi sau a nu fi acolo —
dar care e sensul ?

(Din volumul recent apărut „Depuis toujours déjà")

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef : Ștefan Bănulescu
Redactori șefi adjuncți
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Adrian Păunescu
Secretar general de redacție :
Constantin Țoiu

REDACȚIA :
București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 13 61 54 ; 12 16 10
ADMINISTRAȚIA :
Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Prezentarea grafică : Mircea Popescu
Paginator : Nicolae Ion.